

Ekonomski fakultet
Zagreb

GLOBALIZACIJA

EKONOMSKI ASPEKTI

Prof. dr. sc. Ljubo Jurčić

Globalizacija:

Širenje homogenih:

- Vjera
- Kultura
- Ideja
- Proizvoda
- Usluga

Nesmetano po cijeloj zemaljskoj kugli - GLOBE

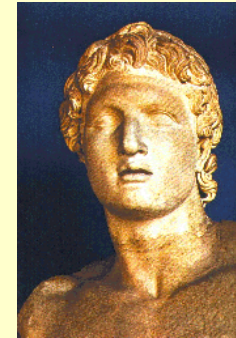
Globalizacija

- Aspekti:
 - ✓ ekonomski
 - ✓ kulturni
 - ✓ sociološki
 - ✓ politički
 - ✓ ekološki
 - ✓ solidarnost

Počeci globalizacije

- s Aleksandrom Makedonskim
- s Rimskim Carstvom
- s Isusom Kristom
- s otkrićem Amerike

IZVORI GLOBALIZACIJE

(Ekonomski pogled)

1. Industrijska revolucija

2. Tehnološki napredak

Globalizacija...

...je, u ekonomskom smislu, proces kojim se smanjuju ili potpuno ukidaju prepreke u međunarodnoj ekonomskoj razmjeni i povećava ekonomska integracija među zemljama

Globalizacija

- ✓ Internacionalizacija (*Internationalization*)
- ✓ *Standardizacija*
- ✓ Liberalizacija (*Liberalization*)
- ✓ Univerzalizacija (*Universalization*)
- ✓ Vesternizacija (*Westernization*)
- ✓ Deteritorijalizacija (*Deterritorialization*)

Poticaji globalizaciji

1. Međunarodni sporazumi

- standardizacija proizvoda
- standardizacija transportnih dokumenata
- standardizacija platnog prometa
- dogovori o smanjenju trgovačkih prepreka (GATT, WTO)
- liberalizacija kapitalnog računa

Poticaji globalizaciji

2. Nestajanje socijalističkog bloka

3. Zaštita privatnog vlasništva

4. Globalno djelovanje globalnih organizacija

Poticaji globalizaciji

5. Kapitalistički način proizvodnje

Profit = Prihod - Troškovi

Cilj

Nova tržišta

Jeftiniji izvori

MERKANTILIZAM (1500 – 1800)

- Neomerkantilizam (1930- 1945) (1970 – 1980)

Vanjska trgovina najvažnije sredstvo za postizanje ciljeva merkantilističke politike

“Vanjska trgovina stvara bogatstvo, bogatstvo moć, moć čuva našu trgovinu i religiju” (Josiah Child)

MEKANTILIZAM

- Treba prikupiti što više zlata i srebra
- Treba poticati vanjsku trgovinu jer je ona važnija od unutrašnje
- Poticati proizvodnju (obrte) koji proizvode za izvoz
- Poticati natalitet jer tvornice trebaju radnika, polja seljaka, vojska vojnika
- Država treba intervenirati radi ostvarivanja ovih ciljeva

MEKANTILIZAM

Plaće trebaju biti niske zbog

- manjih troškova proizvodnje i
- manje domaće potražnje

Kamate trebaju biti niske zbog

- manjih troškova proizvodnje i
- držanja zaliha

MEKANTILIZAM

- Obradivo zemljište koristiti u potpunosti
- Mineralna bogatstva eksploatirati
- Riblji fond očuvati
- **Kolonije** koristiti za
 - plasman robe
 - prikupljanje poreza
 - eksploataciju resursa
 - regrutaciju vojnika

NASTAJANJE MERKANTILIZMA NOVO DOBA

- Tursko osvajanje Carigrada 1453. (kraj istočnorimskog carstva)
- Otkriće Amerike 1492. Kristofor Kolumbo
- Završetak srednjeg vijeka
- Humanizam i renesansa

MERKANTILIZAM

- Nastaje na kraju srednjeg vijeka
- Humanizam i renesansa prethodi
- Izumi koji omogućuju svjetsku trgovinu
- Početci suvremene vanjske trgovine
- Otkriće novih svjetova – kontinenata
- Elementi suvremene ekonomske znanosti
- Otkriće znanosti općenito
- Nastaje Novo doba

MERKANTILIZAM HUMANIZAM I RENESANSA

- Vođenje države bez utjecaja crkve.
- Država ima pravo usmjeravati, voditi i uređivati cjelokupni gospodarski život unutar vlastitih granica.
- Prednost se stječe stvaranje velike i snažne države s apsolutnim vladarom (Nikola Machiavelli, Jean Bodin)
- Nastaje politički nacionalizam i vladarski apsolutizam

NOVI FILOZOFSKI SMJEROVI

- Čovjek može sustavnim radom znatno povećati radosti života i može u neslućenoj veličini povećati svoje zadovoljstvo i uživanje prirodnih darova, a svoje biće postaviti u središte životnog zbivanja.
- Život i prirodni zakoni uzimaju se kao pozitivne činjenice.
- Svrha u životu je: zadovoljiti sve potrebe i sve težnje koje su čovjeku usađene u dušu i odgovaraju njegovim iskonskim željama, osjećajima i htijenjima.
- Čovjek treba svojim sustavnim i razumnim proučavanjima i iskorištavanjem prirode i prirodnih zakona i prirodnih pretpostavki ostvari što potpunije, što savršenije i što skladnije sve ono što je priroda dala.

MERKANTILIZAM

RAĐANJE GOSPODARSTVA

- Bankarstvo
- Burze
- Mjenice
- Dvojno knjigovodstvo
- Teorija trgovinske bilance
- Trgovinske politike
- Teorija suvereniteta (Jean Bodin 1576.)
- Klauzula najvećeg povlaštenja (Ugovor o trgovini između Francuske i Turske 1535. Franjo I - Sulejman II)

MERKANTILIZAM I BANKARSTVO

- U Srednjem vijeku veliku ulogu u razvoju bankarstva su odigrali sajmovi na kojima se odvija sva međunarodna trgovina. Naglo se razvijaju banke u Lombardiji, Veneciji, Denovi, Firenci itd.
- Banka di Genova (1320.g.) Taula da cambi – Barcelona (1401), Casa di Sant Georgija (1407.g.), Banco di Rialto (1587) - Banco del Girro (1617 — 1806.g.) itd.
- U ovo doba nastaje mjenica i založnica, kao novi instrument u bankarskom poslovanju.
- Poznate privatne bankarske kuće iz ovog doba su Medici, Perci, Rotšildi i dr.
- Jedna od prvih emisionih banaka je banka Švedske, osnovana 1668.g. U Engleskoj se kao privatno dioničko društvo označava Bank of England 1694.g. Ova banka kao emisiona postaje tek 1884.g. Peelovim zakonom (Banking act.) 1946. godine je nacionalizirana.

MERKANTILIZAM I BANKARSTVO

- Pojavom bankarstva u Lombardiji (XII stoljeće) a kasnije i u drugim zemljama, izvršen je postepeni prijelaz od napola naturalnog u potpuno novčano gospodarstvo.
- Novčano i kreditno gospodarstvo značilo je potpuno odvajanje od prijašnjeg srednjovjekovnog gospodarstva

MERKANTILIZAM I FINANCIJSKI SEKTOR

- U XIV stoljeću (1363 u Bruggeu) počinju se razvijati burze koje ime, navodno potječe od porodice Van der Beurse u čijoj su se kući održavali prvi burzovni sastanci.
- Franjevac Luka Pacciolii (1445-1514), izložio je, do onda nepoznata načela dvojnog knjigovodstva (*Summa de Arithmetica, geometria, proportioni et proportionalitate*, 1494.)

MERKANTILIZAM

- Merkantilizam nije znanost, **nije teorija međunarodne razmjene**, nego oblik praktične državne politike
- Merkantilizam nastaje paralelno s napuštanjem srednjevjekovnog gospodarskog sustava kroz najmanje jedno stoljeće
- Merkantilizam je izdvojio **gospodarstvo i znanost o gospodarstvu** iz okvira filozofske i religiozne etike i stvorio temelj za kasniji razvoj samostalne ekonomske znanosti

KALVINOVA ZNANOST

(Ivan Kalvin 1509. – 1564.)

- Svako pošteno zanimanje je **bogougodno**, a uspjeh u gospodarstvu je znak Božjeg blagoslova.
- Obara skolastičko učenje o zabrani kamatnih zajmova.
- Otvorio put razvoju kapitalizma, podjeli rada, specijalizaciji proizvodnje, kreditiranju i konačno utilizmu.

OTKRIĆE ZNANOSTI

- Znanost je glavno, revolucionarno, otkriće ili izum 17. stoljeća.
- Ljudi su u tom dobu naučili, kako mjeriti, objasniti i raditi s prirodnim pojavama na način koji danas nazivamo znanstvenim.
- Od 17. stoljeća znanost je napredovala i otkrila brojne istine te svijetu podarila mnogo blagodati
- Upravo zato je 17. stoljeće, možda, najvažnije u ljudskoj povijesti?

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Francis Bacon barun od Verulama (1561-1626)** dao je temelje **empirijsko-induktivnoj metodi** u svom djelu *Novum organum* (1620.)
- Ističe, da su glavni izumi koji će preobraziti svijet i život: **kompas, knjigotisak i barut nastali slučajno** zbog čega treba pronaći metodu koja će omogućiti sustavno i namjerno stvaranje novih pronalazaka pa će onda čovječanstvo moći napredovati neslućenim razmjerima.

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Descartes Rene** (1596 – 1650.), odbacuje vjeru kao polaznu točku znanstvene spoznaje, a na njeno mjesto postavlja **sumnju**.
- U pojmu samosvijesti utvrdio je samosvojnost individuumu nasuprot cjelokupnog ostalog duhovnog i materijalnog svijeta što je izrazio u čuvenoj izreci : ***cogito ergo sum***.
- Udario temelje **deduktivno-sintetskoj metodi**, po kojoj je ljudski razum izvor svega (obrnuto od Bacona)

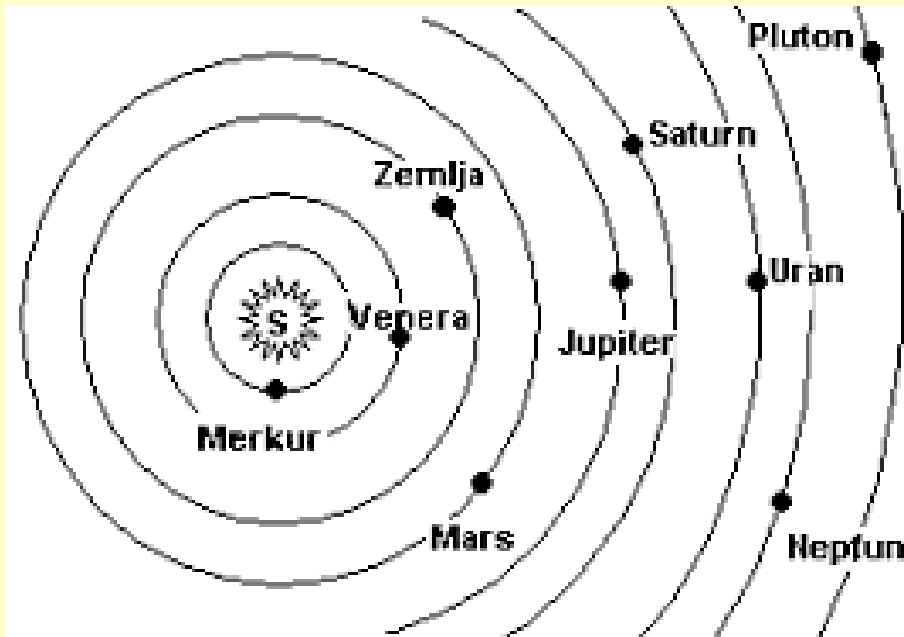
OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Rene Descartes** (1596.- 1650.) Osnova spoznaje treba biti mogućnost čovjeka da svojim umom donosi red u proučavanje stvari te onda pravilno zaključuje. Njegova metodologija zasniva se na sljedećim načelima:
 1. Sve primati kritički i kao istinu uzeti samo ono što se uočuje jasno i razgovijetno.
 2. Svaki problem podijeliti u više dijelova, da bi se lakše došlo do rješenja.
 3. Zaključivati polazeći od jednostavnijega prema složenom i tako, kao po stepenicama, doći do spoznaje.
 4. Provjeriti, čineći opće preglede, da nešto nije ispušteno

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Nikola Kopernik (1473 -1543)** postavio tezu da se Zemlja okreće oko Sunca i time pobio Ptolomejevu teoriju iz 150. godine da je Zemlja centar svemira.
- *De Revolutionibus Orbium Coelestium (1530.)*
- *utemeljitelj moderne astronomije*

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Tycho Brahe** (1546 – 1601) je najveći astronom-praktičar u povijesti. Tokom 20 godina svaku večer je provodio bilježeći položaje zvijezda. Uz pomoć njegovog rada Johanes Kepler je pokazao da se planeti gibaju po elipsama, a ne kružnicama.

Otkrio novu zvijezdu koja se 1572.

pojavila u sazviježđu Kasiopeje.

U aristotelovskom i kršćanskom svemiru nisu se trebale pojavljivati nove zvijezde.

Svijet je ispod Mjeseca bio kaotičan, nesavršen i nepredvidljivo promjenjiv.

Iznad mjeseca nebo se nije mijenjalo.

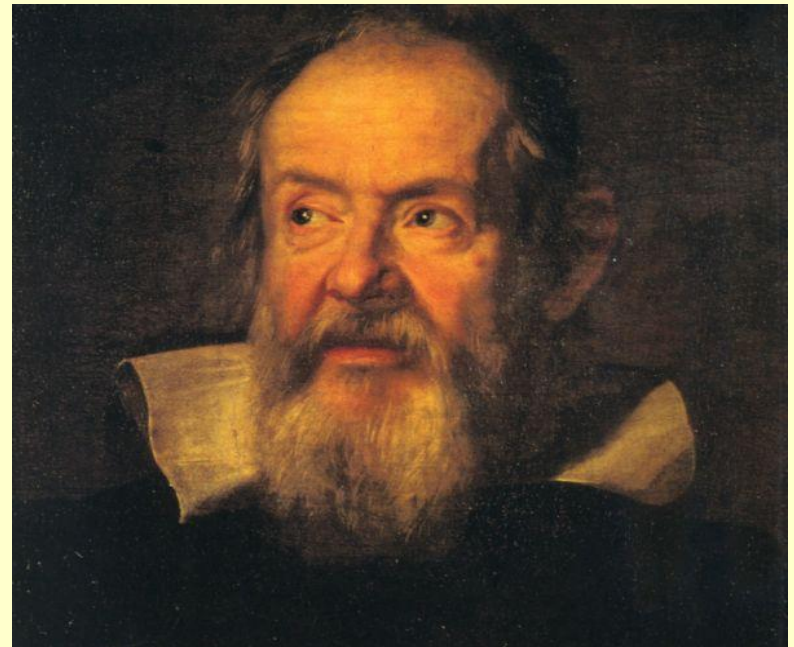
OTKRIĆE ZNANOSTI

- **William Gilbert (1544.-1603)** . Najvažnije njegovo otkriće je da je Zemlja magnet i da se magnetska igla uvijek okreće prema magnetskom polu. Poznat je i po knjizi *De Magnete* (1600) i kao jedan od tvoraca pojma elektricitet (*electricity*) i otac *elektroinženjstva* i *magnetizma*.

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Galileo Galilei** (1564.- 1646.) matematičar, fizičar i astronom. Obrazovan kao medicinar. Bavio se glazbom i slikanjem. Izradio prvi pravi teleskop s uvećanjem od 30x.
- Postavio temelje klasične fizike. Uveo je eksperimentalnu metodu matematičko formuliranje fizikalnih zakona. Osnovao je balistiku, određujući paraboličku putanju zrna. Smatra se osnivačem klasične fizike i mehanike.

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Johannes Kepler** (1571. – 1630.) Tri Keplerova zakona:
 1. planeti se ne gibaju oko Sunca po kružnicama nego po elipsama.
 2. planeti opisuju iste površine u jednakim vremenima.
 3. Kvadrat perioda planeta razmjeran je kubu srednje udaljenosti planeta od Sunca.

Johannes Kepler

Ne pitajmo se u kakve korisne svrhe pjevaju ptice, jer po njima je pticama zadovoljstvo budući da su one stvorene da pjevaju. Isto tako, ne bi se trebalo pitati zašto se ljudski um muči da pronikne u tajne nebesa .. Raznovrsnost pojava u prirodi toliko je velika, a riznice skrivene na nebesima toliko su bogate, da ljudski um nikada neće oskudjevati svježom hranom.

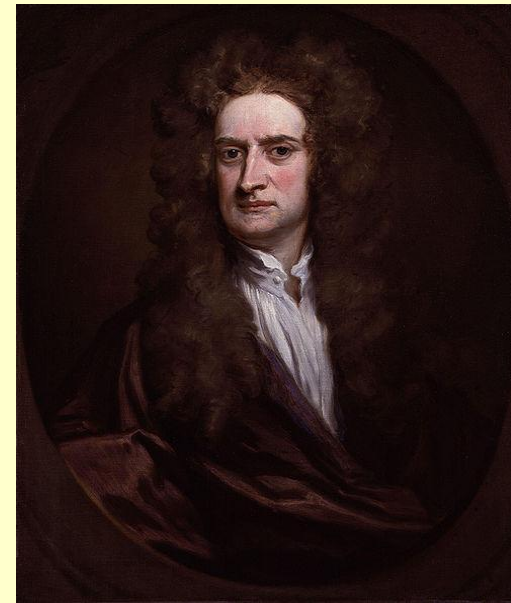
Mysterium Cosmographicum

Kepler i Brahe, spomenik u Pragu

OTKRIĆE ZNANOSTI

- **Isaac Newton** (1642,- 1728.) **jedan od najvećih prirodnih znanstvenika u povijesti**. Prvi je shvatio gravitacijsku silu .. Ustvrdio je (1666.) da zakon o gravitaciji vrijedi u cijelome svemiru.
- Unaprijedio poznate zakone gibanja i otkrio da je bijelo svjetlo sastavljeno od boja spektra (duginih boja).
- Postavio je temelj modernoj astronomiji, posebice 1668., izumom reflektorskog teleskopa.
- *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica* (1687.) (Matematička načela prirodne filozofije). izmijenila pogled na svijet.
Biblija moderne znanosti.
Newton ujedinjuje prethodna istraživanja u jednu teoriju gravitacije. Uspostavio osnovu klasične mehanike, u kojoj je formulirao tri osnovna zakona gibanja.
- Jedinica za silu, *njutn*, nazvana je njemu u čast.
- **Gilbert plus Galilej plus Kepler plus Descartes jednako je newtonska mehanika!**

“PRIRODNO PRAVO”

- Život je savršen ako je u skladu s razumom, jer ono što je razumno ujedno je u savršenom skladu s prirodom.
- Nizozemac **Hugo Grotius de Groot** (1583 – 1645), kaže da je prirodno pravo toliko nepromjenjivo da ga ni Bog ne može promijeniti.
- Temeljni aksiomi prirodnog prava:
 1. treba se odreći tuđeg dobra
 2. treba se držati danih obećanja
 3. treba nadoknaditi skrivljenu štetu
 4. zlodjela treba odmazditi kaznom

De jure belli ac pacis (1625)

RAĐANJE SVJETSKE TRGOVINE

- Stoljećima seljaci sa sjevera **Europe** tijekom hladnih, dugih zima nisu mogli održati više od nekoliko grla stoke pa su većinu krda morali zaklati.
- Začinima, osobito paprom konzerviralo se meso.
- Papar se nabavljao od **arapskih trgovaca** koji su ga na svojim devama, kroz tajnovitu pustinju dopremali u Ormuz, Aden i Aleksandriju.
- Arapi su u zamjenu htjeli samo jednu stvar; **zlato**.
- U Europi je zlata bilo vrlo malo

MEKANTILIZAM

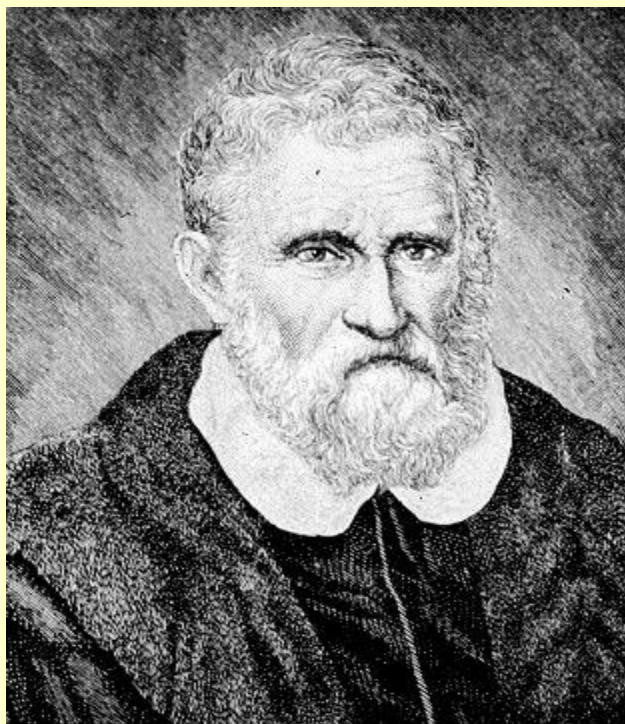
- Treba prikupiti što više zlata i srebra
- Poticati vanjsku trgovinu jer je ona važnija od unutrašnje
- Poticati proizvodnju (obrte) koji proizvode za izvoz
- Poticati natalitet: više radnika, seljaka, vojnika
- Država treba intervenirati radi ostvarivanja ovih ciljeva
- **Merkantilizam je nacionalan i ksenofonan jer neka zemlja može ostvariti probitak samo na štetu druge**

NASTAJANJE MERKANTILIZMA

- Križarski ratovi (1096. – 1270.) upoznaju eurolpljane s gotovo nepoznatim, vrlo privlačnim dobrima s Istoka: svila, baršun, biserje, drago kamenje, tamjan, parfemi; mirodijama: papar, cimet, šafran, klinčići ..
- Bogatstvo Đenovežana (preko luka na Crnom moru) i Mletčana (preko Aleksandrije) stečeno je na monopolu za trgovinu ovim dobrima ..
- Nova dobra stvaraju nove potrebe i želje. Ostali narodi ulažu napore da izravno dođu do ovih dobara

NASTAJANJE MERKANTILIZMA

Marko Polo (*Mirabilia Mundi*) opisuje sva čudesa, blaga i krasote Kine, Japana, Indokine i Perzije gdje je boravio od 1271. do 1295. godine .., čime je povećao želje kod europljana ..

RAĐANJE SVJETSKJE TRGOVINE IZUMI

- **Kompas**
- **Karavela – prekooceanski brod**
- **Barut**
- **Knjigotisak**

IZUMI KOMPAS

- Nastojanjem arapa usavršava se kompas (XIV stoljeće) koji omogućuje sigurniju plovidbu po Oceanima ..

IZUMI JEDRENJAK - KARAVELA

- Konstruiraju se i grade karavele – jedrenjaci 30 metarske dužine, koji mogu izdržati plovidbu oceanima ..

OTKRIĆE AMERIKE

Santa Maria

Christopher Columbus

COLUMBUS'S "SANTA MARIA"

Santa Maria

Christopher Columbus

IZUMI BARUT

Johannes Gutenberg (1398 – 1468)

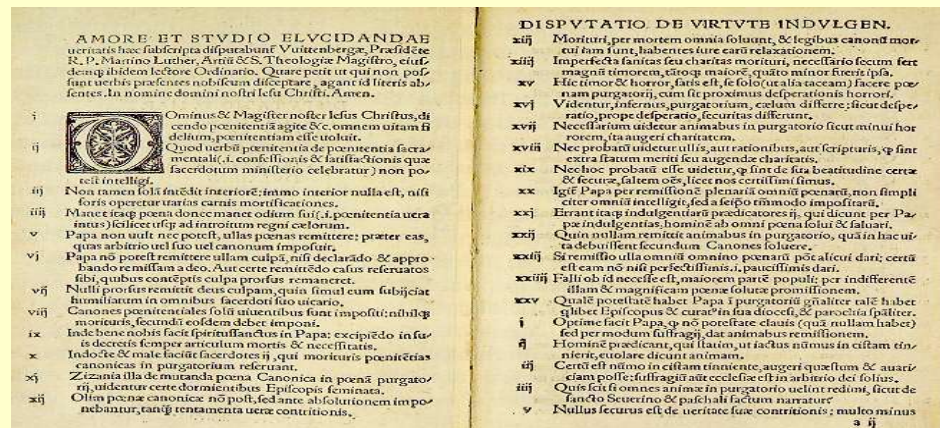
"Gutenberg Revolution"

1439. god

BIBLIJA (1454)

Martin Luther, 95 Thesis(1522), 300 000 copies

DOBA MERKANTILIZMA

- Pronaći novi put do zemlje zlata, bisera i mirodija
- Bartolomej Diaz, više slučajno, natjeran burom nego li namjernom, stigao 1487. do rta Dobre Nade,
- Vasco da Gama 1498. do Kalkute
- Portugalac Pedro Alvarez Cabral 1500. otkrio Braziliju
- Cortez između 1519. i 1521. osvaja Meksiko
- Pizarro 1532. osvaja carstvo Inka – Peru
- Magelan 1519. prvi put morem oko svijeta.

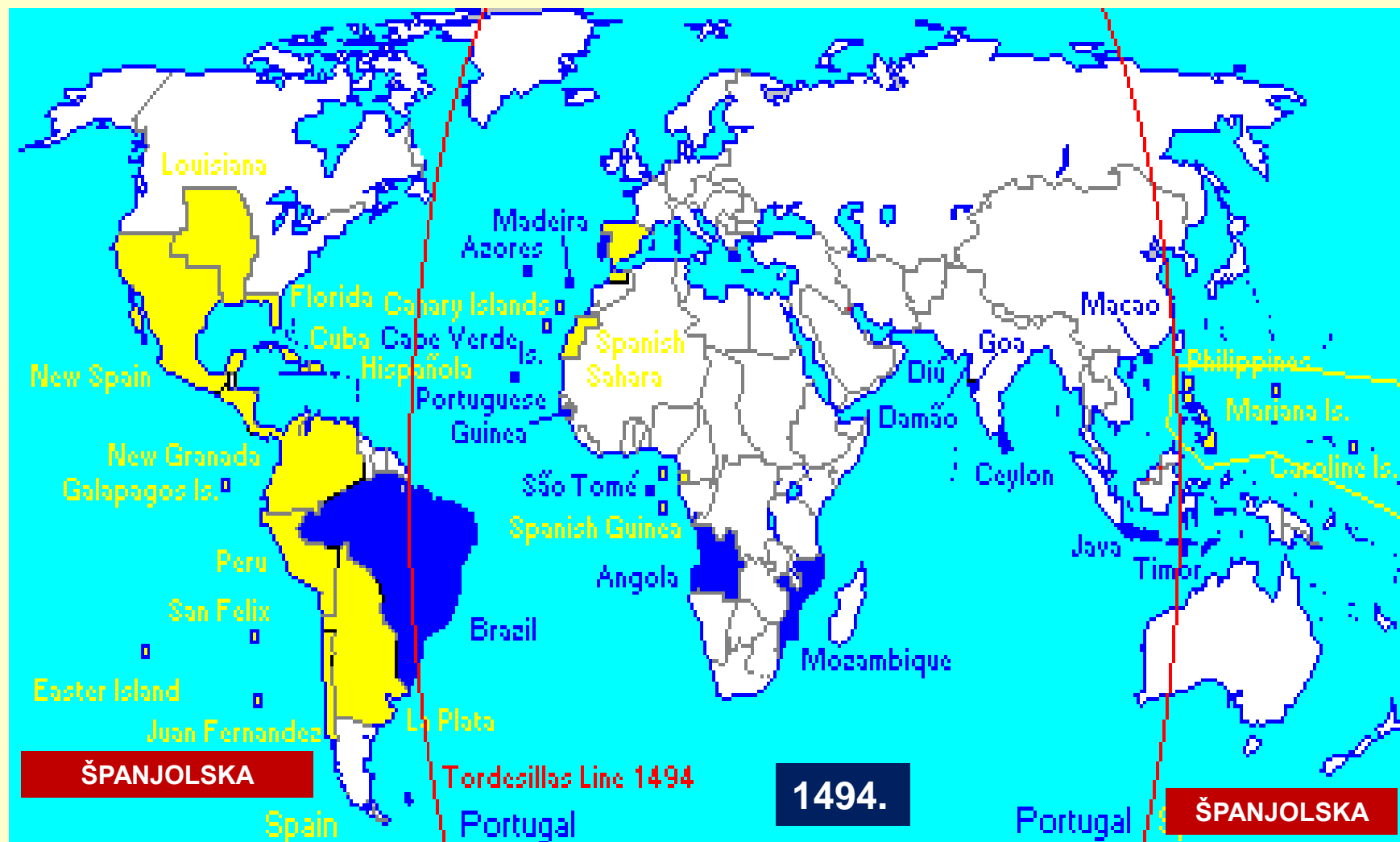
MERKANTILIZAM - ŠPANJOLSKA

- Španjolske i Portugalske naseobine funkcioniraju na načelu isključivosti
- Trgovina s kolonijama smije se isključivo obavljati preko Španjolske i Portugala uz posredovanje isključivo njihovih trgovaca i s njihovim brodovima.
- Potpuna orijentacija na trgovinu. U zemlji zapostavljaju proizvodnju (obrt i poljodjelstvo).
- Sustavni progon Maura (od 1459. (Ferdinada i Izabele) do 1609). , trećeg staleža marljivih i spretnih obrtnika i poduzetnika.
- Negativni rezultat merkantilističke politike u Španjolskoj i njezino stoljetno mrtvilo osjećaju se i danas...

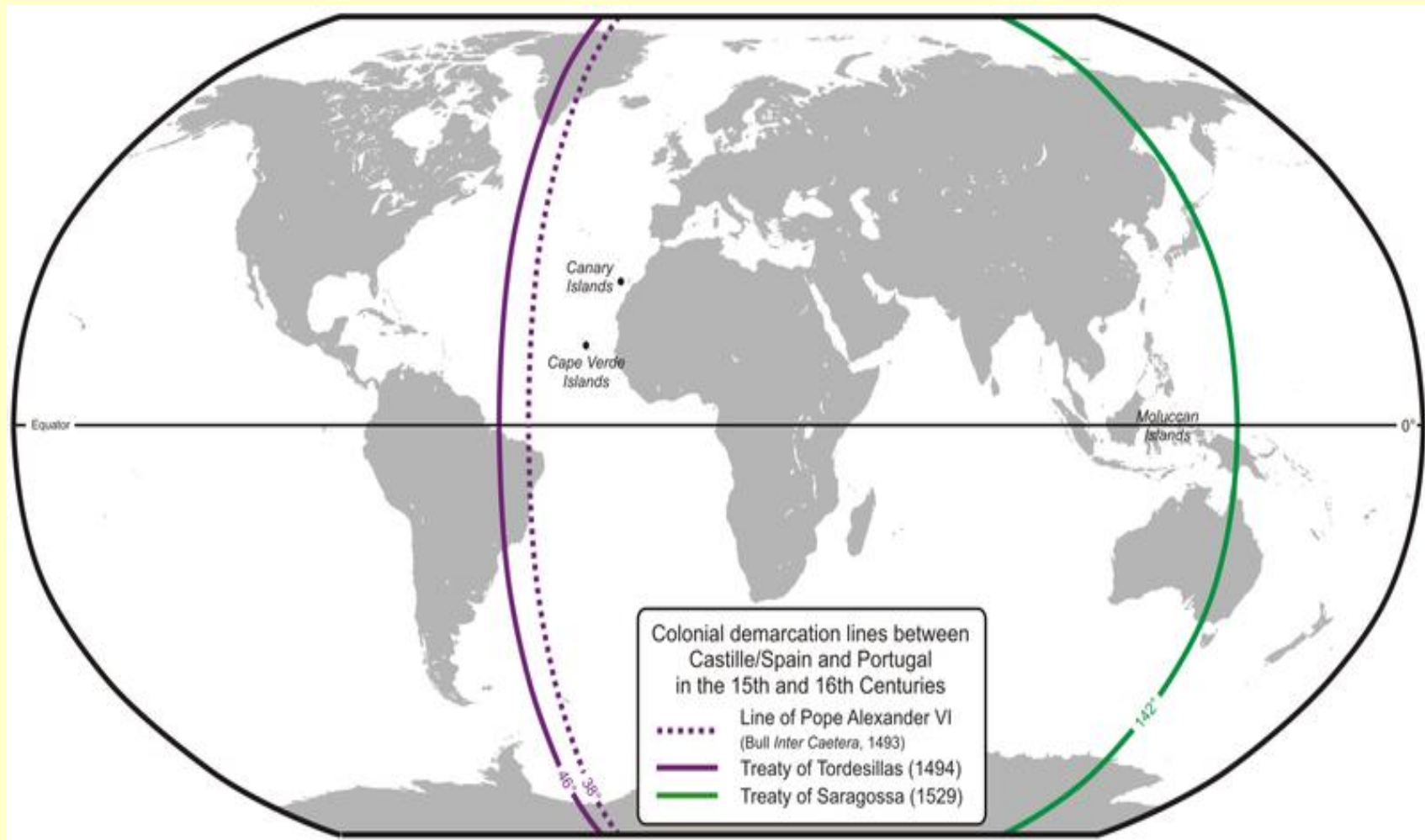
DOBA MERKANTILIZMA

- Ogromno bogaćenje Španjolske i Portugala izaziva zavist, mržnju i konkurenciju drugih zemalja.
- Papa **Aleksandar VI** određuje 1494. g da sve novootkrivene zemlje zapadno od demarkacione crte pripadaju Španjolskoj a istočno Portugalu.
- Kao što su prije nastojali razbiti monopol Đenovežana i Mletčana, tako sada drugi narodi trude se razbiti monopolni položaj Španjolske i Portugala u iskorištavanju bogatstva zemalja Novog svijeta.
- Ovim borbama je manje-više ispunjena politika europskih država kroz XVII i dobrim dijelom i XVIII stoljeće

KOLONIJALNA DEMARKACIONA LINIJA ŠPANJOLSKA - PORTUGAL

KOLONIJALNA DEMARKACIONA LINIJA ŠPANJOLSKA - PORTUGAL

MERKANTILIZAM I ŠPANJOLSKA

- Fatalna trgovina crnačkim robovima
- Dominikanac **Las Casas** potiče uvoz robova u Španjolsku Ameriku radi svježije i jake radne snage
- Španjolska daje (1532. g) koncesije za trgovinu robovima(tkz *Assiento*) inozemnim trgovcima, većinom Englezima
- Useljavanje crnaca doprinosi kasnije propasti španjolskog kolonijalnog carstva u Americi

KOLONIJALIZAM I NIZOZEMSKA

- Krajem XVI stoljeća nizozemci počinju osvajati portugalska prekomorska područja
- Već 1500. godine u Antwerpnu postoji burza za papar
- Početkom XVII stoljeća osnivaju na Rtu Dobre Nade grad Kapstadt (Capetown)
- Hugo Grotius (1609.) osnivač međunarodnog prava, brani tezu o **slobodi plovidbe** svim morima i svim narodima.
- De la Court (1662.), traži **slobodnu trgovinu** od svih ograničenja i zapreka

NIZOZEMSKA ISTOČNOINDIJSKA KOMPANIJA

- Osnovana 1602. (najstarije dioničarko društvo)
- Glavni osnivači su gradovi Amsterdam, Middelburg i Delft
- Ima monopol za trgovanje sa svim zemljama istočno od Rta Dobre Nade i suverenitet na nad osvojenim područjima
- Kompanija otkriva Australiju (Novu Nizozemsku) (1605.)
- Nizozemac Abel Tasman 1642. otkriva Van Diemen (Tasmaniju), i Novi Zeland

KOLONIJALIZAM I ENGLJESKA

- Oliver Cromwell .. *Navigation Act (1651.)*
- Navigation Acts je serija zakona koji ograničavaju korištenje stranih brodova za trgovinu između Engleske (od 1707. Velike Britanije) i njenih kolonija i zabrane direktne trgovine između kolonija s Nizozemskom, Francuskom i drugim europskim zemljama
- Navigation Act je stvorio osnovu za razvoj Engleske kao pomorske trgovačke sile za narednih 200-tinjak godina
- Act izaziva dva pomorska rata s Nizozemskom
- Nizozemska prepušta prvo mjesto u prekomorskoj trgovini i kolonijalnoj politici Engleskoj

O SLOBODNOJ TRGOVINI

“Bog je prirodu, vrste tla i klimu razdijelio tako da svaka zemlja ima nešto svojstveno, što drugoj nedostaje. Time je stvorena potreba za zamjenu onog što jednima pretiče, za ono što drugima nedostaje – ta se potreba zove trgovinom. Otežavanje trgovine carinama i drugim sredstvima mora dovesti narode u bezizlazni položaj time, što će biti puni onih dobara kojih imaju na pretek, a da će oskudjevati na onima koje sami premalo proizvode. Zato treba ostvariti slobodu trgovine. Budući da se sreća naroda sastoji u lakom pribavljanju svega onog što im je potrebno za život, to će slobodnom trgovinom biti najbolje ostvarena i sreća vlastitog naroda”

(Pismo Pitera de Grotota francuskom kralju Ljudevitu XIV, 1670.)

BROJ BRODSKIH PUTOVANJA IZ EUROPE ZA AZIJU

	1500- 1600	1601 - 1700	1701 - 1800
Portugal	705	371	196
Nizozemska	65	1.770	2.950
Engleska		811	1.865
Francuska		155	1.300
Ostali		54	350
Ukupno	770	3.161	6,661

ISPORUKE ZLATA I SREBRA IZ AMERIKE U EUROPU

U metričkim tonama

Razdoblje	Zlato	Srebro
1500. – 1600.	150	7,500
1601. – 1700.	158	26,168
1701. – 1800.	1,400	39,157
Ukupno (1500 – 1800)	1,708	72,825

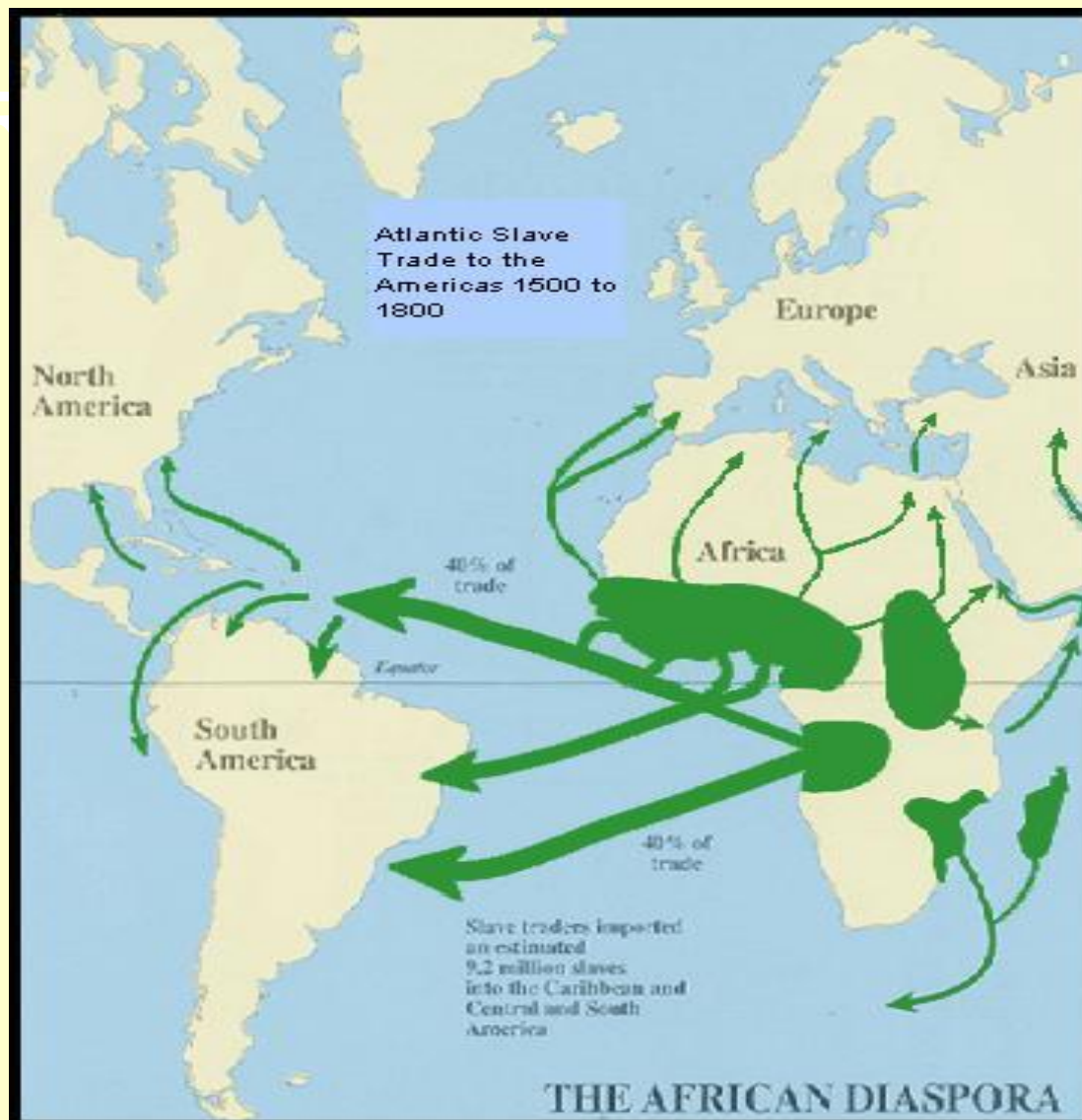
Izvor: Morineau (1985: 570)

TRGOVINA ROBLJEM

- Prije 1500. eurolpljani su zaslađivali hranu medom i rijetkim slatkišima iz egzotičnih izvora na Istoku.
- Nakon 1500. počinje masovna proizvodnja šećera iz šećerne trske na Kribima u Srednjoj Americi i Brazilu
- Nedostatak radne snage. Urođenici, malobrojni, pobijeni i pomrli od zaraza koji su donijeli Europljani.
- **Rješenje se pronalazi u robovima**
- Tijekom tri stoljeća **afrički robovi bili su najvredniji** od svih tereta, čak i kad je samo polovica ljudi ukrcanih na brodove u Zapadnoj Africi živa stigla do Amerike.

TRGOVINA ROBLJEM

■ MEĐU

TRGOVINA ROBLJEM

PREKO ANTLANTIKA 1519 – 1867. (TISUĆE)

Razdoblje	Portugal	Englska	Francus	Nizozem	Španjols	US	Ostali	Ukupno
1519-00	264,1	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	266,1
1601-50	439,5	23,0	0,0	41,0	0,0	0,0	0,0	503,5
1651-75	53,7	115,2	5,9	64,8	0,0	0,0	0,2	239,8
1676-00	161,1	243,3	34,1	56,1	0,0	0,0	15,4	510,0
1701-25	378,3	380,9	106,3	65,5	11,0	0,0	16,7	958,6
1726-50	405,6	490,5	253,9	109,2	44,5	0,0	7,6	1.311,3
1751-75	427,9	859,1	321,5	148,0	1,0	89,1	13,4	1.905,2
1776-00	626,2	741,3	419,5	40,8	8,6	54,3	30,4	1.921,1
1801-25	871,6	257,0	217,9	2,3	204,8	81,1	10,5	1.645,1
1826-50	1.274,7	0,0	94,1	0,0	279,2	0,0	0,0	1.621,0
1851-67	154,2	0,0	3,2	0,0	23,4	0,0	0,0	180,7
Ukupno	5.074,9	3.112,3	1.456,4	527,7	517,0	280,0	94,2	11.062,4
%	45,9	28,3	13,2	4,8	4,7	2,5	0,9	100,0

MEKANTILIZAM

Plaće trebaju biti niske zbog

- manjih troškova proizvodnje i
- manje domaće potražnje

Kamate trebaju biti niske zbog

- manjih troškova proizvodnje i
- držanja zaliha

MEKANTILIZAM

- Obradivo zemljište koristiti u potpunosti
- Mineralna bogatstva eksploatirati
- Riblji fond očuvati
- **Kolonije** koristiti za
 - plasman robe
 - prikupljanje poreza
 - eksploataciju resursa
 - regrutaciju vojnika

MERKANTILIZAM

- **IZVOZ > UVOZ ⇒ ZLATO (BOGATSTVO, MOĆ)**
- Cilj (ekonomske) politike :
SUFICIT U VANSKOTRGOVINSKOJ BILANCI

Mjere ekonomske politike:

- poticaji za izvoz
 - prepreke za uvoz
- } **PROTEKCIONIZAM**

KOLONIJALIZAM

RAZDOBLJA GLOBALIZACIJE

1. **1850. (1830) - 1914.**
 - **Industrijska revolucija**

2. **1945. (1960) - 2010.**
 - **Liberalizacija**
 - **Tehnološka revolucija**

Dužina željezničke pruge u miljama

ZEMLJA	1850	1870	1890	1910
<i>Austro-Ugarska</i>	954	5.949	16.489	26.834
<i>Australija</i>	-	953	9.524	17.429
<i>Argentina</i>	-	637	5.434	17.381
<i>Kanada</i>	66	2.617	13.368	26.462
<i>Kina</i>	-	-	80	5.092
<i>Francuska</i>	1.714	11.142	22.911	30.643
<i>Njemačka</i>	3.637	11.729	25.411	36.152
<i>Indija</i>	-	4.771	16.401	32.099
<i>Italija</i>	265	3.825	8.163	10.573
<i>Japan</i>	-	-	1.139	5.130
<i>Meksiko</i>	-	215	6.037	15.350
<i>Rusija</i>	310	7.098	18.059	34.990
<i>Engleska</i>	6.621	15.537	20.073	23.387
<i>USA</i>	9.021	52.922	116.703	249.902

Vozarinski stavovi i cijene za pšenicu (peni za kvartu)

	1870-1874	1875-1879	1885-1889	1890-1894	1890-1894	1895-1899
Chicago - New York željeznicom	113	72	63	61	53	47
New York - Liverpool Parobrodom	66	60	35	25	20	23
Cijena US pšenice C.I.F. Liverpool	625	568	531	402	379	356

Izvoz pšenice (u milijunima bushela)

	USA	Kanada	Rusija	Indija	Australija
1851 - 1860	5	-	41	-	-
1861 - 1870	22	-	75	-	-
1871 - 1874	59	1	55	1	-
1875 - 1879	107	3	71	6	-
1880 - 1884	136	4	65	29	-
1885 - 1889	110	3	95	36	-
1890 - 1894	170	9	104	30	8
1895 - 1899	184	16	107	15	3

AMERIČKI GRAĐANSKI RAT (1861. – 1865.)

- Prvi veliki rat u industrijskoj revoluciji
- Nova tehnologija – stara taktika = velike žrtve
- Pobjedila strana koja je koristila proizvode industrijske revolucije (Sjever)
 - željeznica
 - telegraf
- Napredak medicine
- Rat kao “lokomotiva” industrijske proizvodnje

Faze globalizacije

- I. 1850 – 1914
- II. 1920 – 1940
- III. 1945 – 1960
- IV. 1960 – 1990
- V. 1990 – danas

DEGLOBALIZACIJA

1914. - 1945. (1960.)

- Dva velika rata
- Jedna velika ekonomska kriza
- 1915. Prvi zračni prijevoz pošte
- 1919. prvi redovni prekooceanski letovi
- 1926. prvi prekooceanski telefon
- 1928. prvo TV emitiranje

1. RAZDOBLJE GLOBALIZACIJE

1850. (1830) - 1914.

Industrijska revolucija

- Parni stroj
- Željeznica
- Parobrod
- Automobil
- Avion
- Izmjenična električna energija
- Električna žarulja
- Proizvodnja čelika
- Telegraf
- Telefon
- Građevinarstvo
- Coca- Cola

RAST SVJETSKJE TRGOVINE I BDP, 1500. – 2003.

Prosječne godišnja stopa rasta

	World Trade	World GDP	col. 2/3
1500 – 1820	0,96	0,32	3,0
1820 -1870	4,18	0,94	4,4
1870 – 1913	3,40	2,12	1,6
1913 – 1950	0,90	1,82	0,5
1950 – 1973	7,88	4,90	1,6
1973 – 2003	5,38	3,17	1,7
1820 – 2003	3,97	2,25	1,8

Maddison, A., (2007.)

STUKTURA POTROŠNJE

	1688 UK	2001 UK	2010 HR
Hrana	25,7	5,2	32,13
Piće i duhan	13,6	3,2	3,81
Odjeća i obuća	19,2	3,6	6,37
Energija	3,7	1,9	0,9
Namještaj i kućanski uređaji	9,3	3,8	4,92
Osobne usluge	3,0	1,4	8,52
Stanovanje	4,1	9,1	13,93
Obrazovanje & zdravlje	2,1	13,2	4,11
Sport i zabava	0,9	8,3	5,58
Transport i komunikacije	0,8	10,6	17,22
Krediti	6,8	16,7	1,69
Ukupno	100,00	100,0	100,00
GDP/ pc	\$ 1,411	\$ 20,554	\$ 14,000

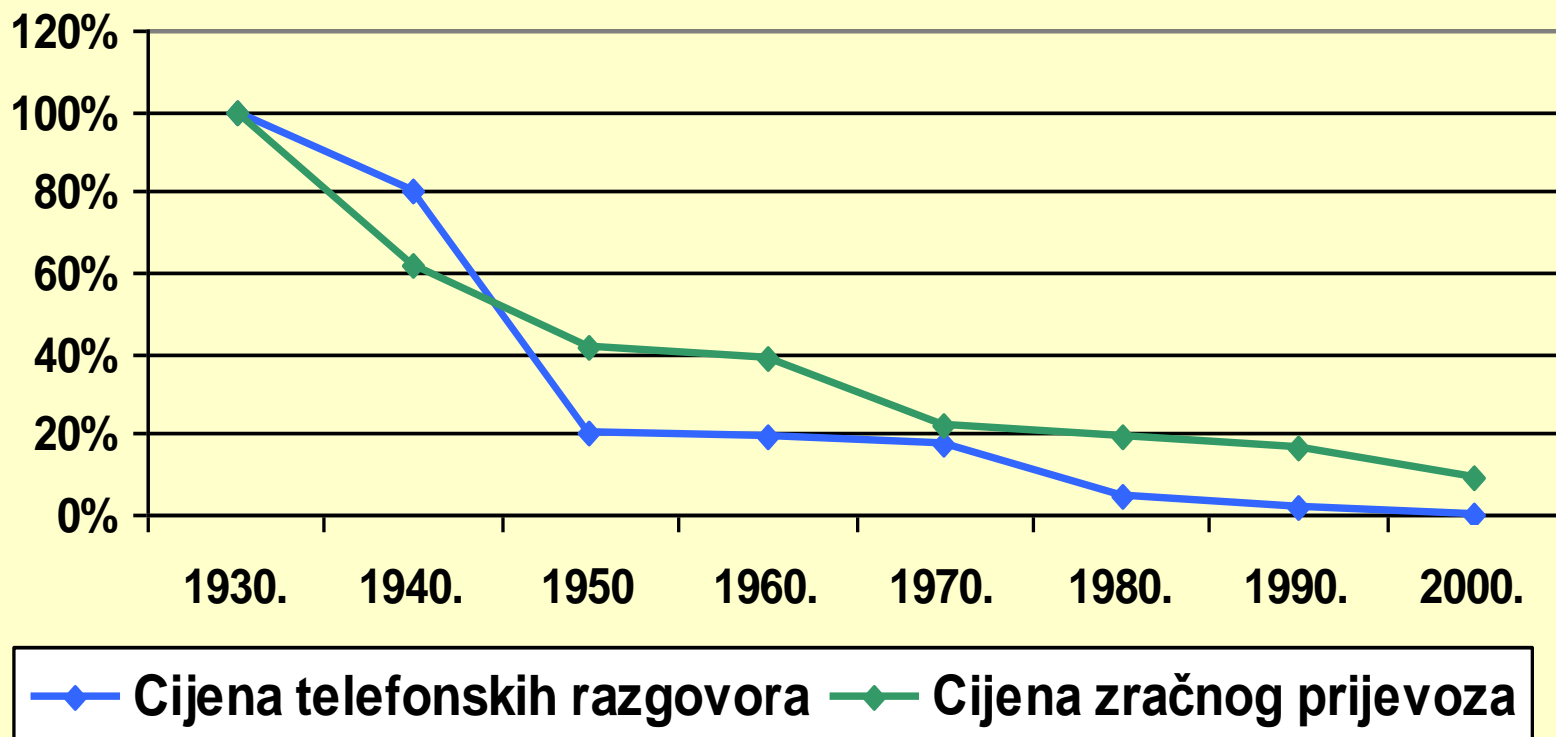
2. RAZDOBLJE GLOBALIZACIJE

1945. (1960.) - 2010

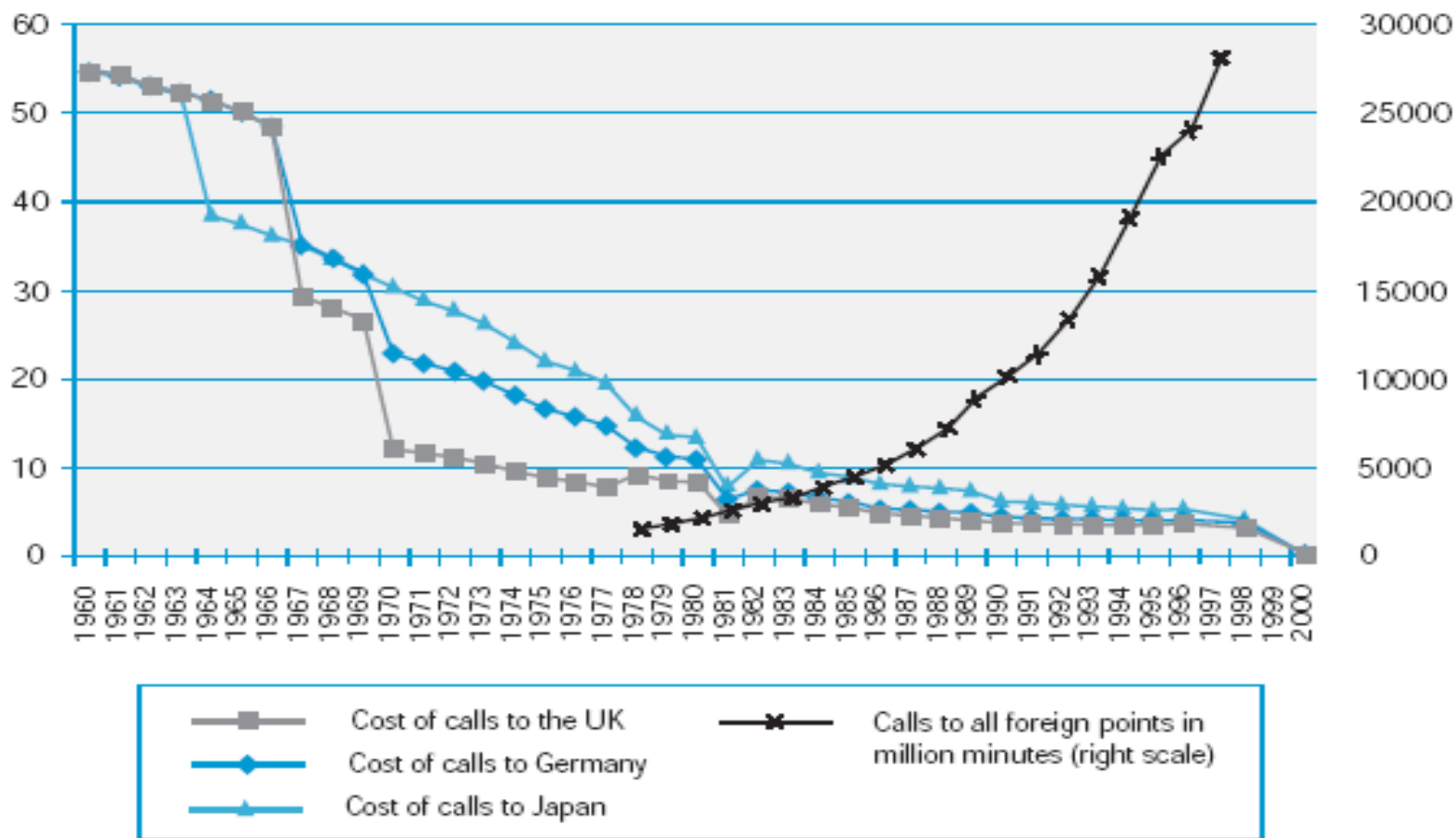
Tehnološka revolucija

- Poluvodička tehnologija
- Informatička tehnologija
- Telekomunikacije
- Kemijska industrija
- Biotehnologija
- Farmaceutika
- Mlazni zrakoplov
- Nanotehnologija
- Tehnologije novih materijala
- Laser
- Svemirska tehnologija
- Nuklearna tehnologija
- Internet

Europa-SAD: cijene zračnog prijevoza i cijene telefonskih razgovora 1930-2000 (u%)

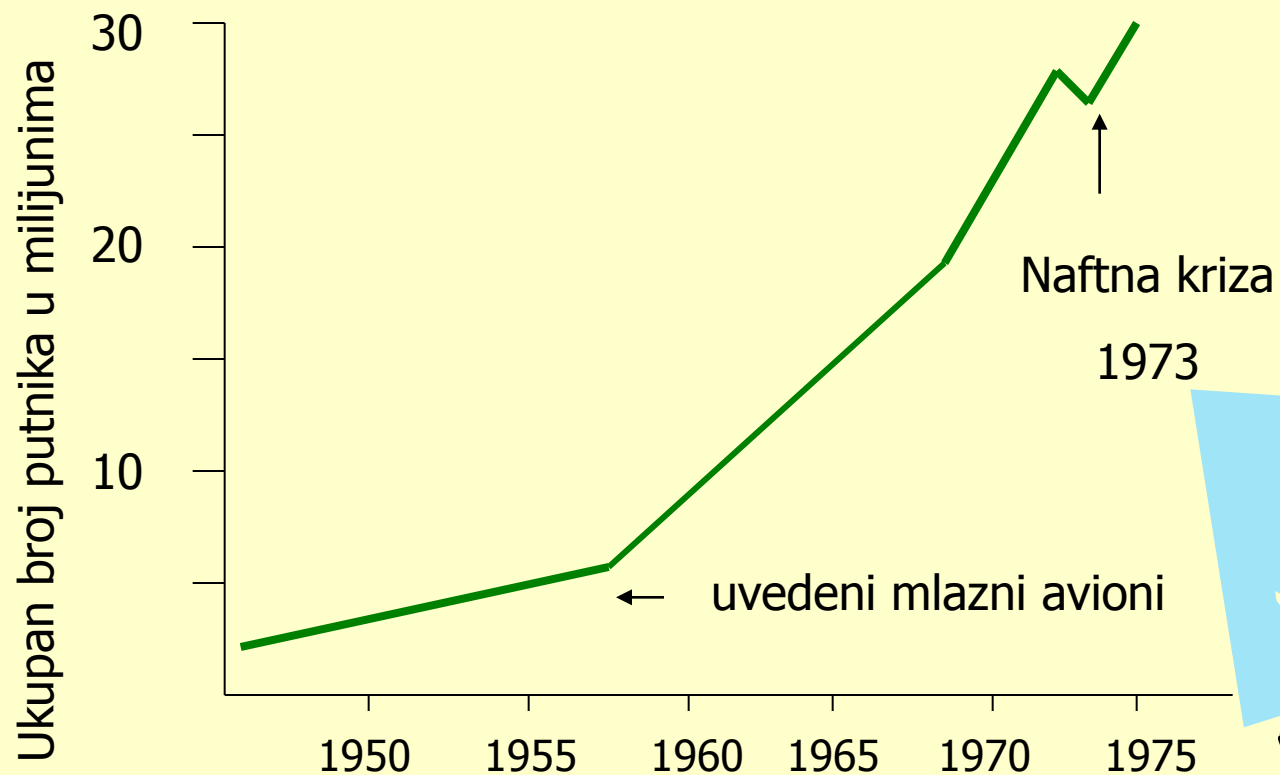
Cost and volume of international telephone calls from the US, 1960-2000 (cost in constant 1995 US\$ per 3 minutes, peak rate)

Sources: Based on Federal Communications Commission, *Trends in the U.S. International Telecommunications Industry 1997*; OECD, *Communications Outlook* (various years) and World Bank, *World Development Indicators 2003* (online version).

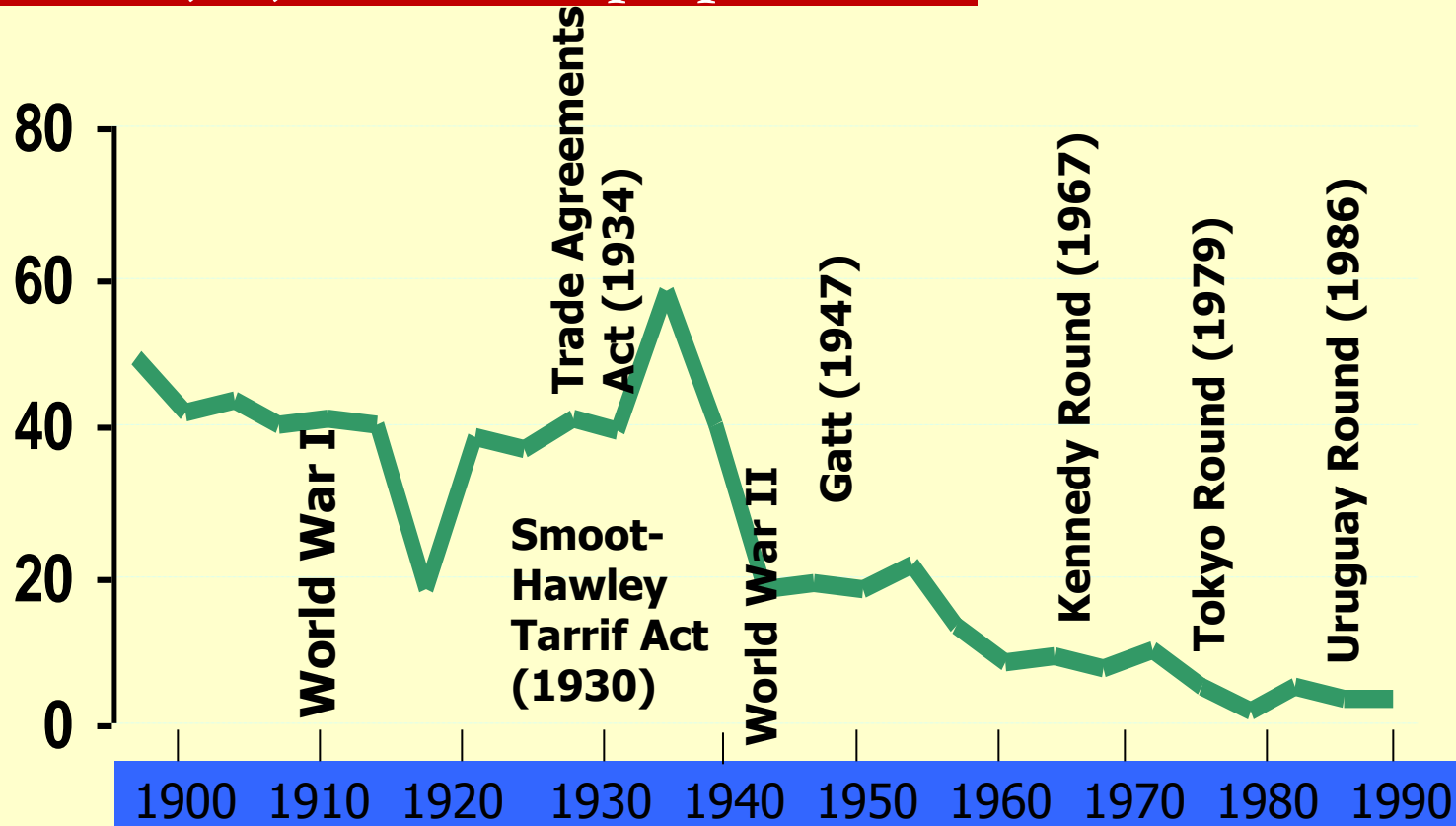
Figure 9

Zračni promet nakon uvođenja mlaznih aviona

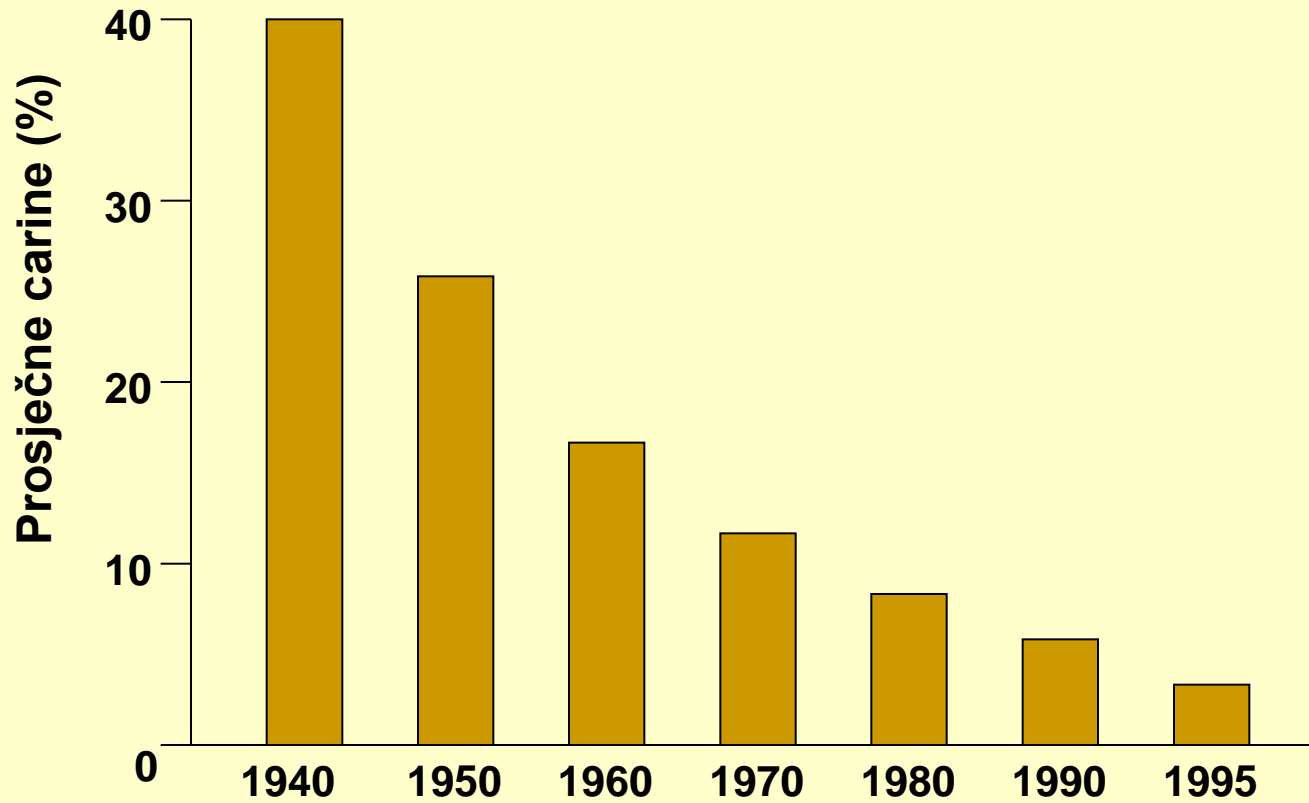

Cilj WTO-a

1. Potpuno ukidanje neocarinskih
2. Smanjenje carinskih prepreka

Smanjenje carina u razdoblju od 1940. do 1995.

Ocjena pregovora u sklopu GATT-a/WTO-a

Runda	Broj zemalja	Najvažniji rezultati
Ženevska runda (1947)	23	Koncesija na 43 tarifnih linija
Annecey runda (1949)	29	Umjereno smanjenje tarifa
Tourquay runda (1950-51)	32	8700 tarifnih koncesija
Ženevska runda(1955-56)	33	Umjereno smanjenje carina
Dillon runda (1960-61)	39	Usvojeno 4400 tarifnih koncesija
Kennedy runda (1963-67)	74	Prosječno smanjenje carina 35% za razvijene, Sporazum o anti-dumping mjerama
Tokijska runda (1973-79)	99	Prosječno smanjenje carina za jednu trećinu do razine od 4.7% za razvijene zemlje
Urugvajaska runda (1986-94)	103 (1986) 117 (1993) 125 (1995)	Prosječno smanjenje carina za jednu trećinu za razvijene zemlje Poljoprivreda i tekstilna industrija uključene u GATT Osnutak WTO-a (Marakesh 1994), GATS, TRIPs, TRIMs
Doha runda (2001); Cancun (2003)		Nadležnost WTO-a dodatno proširena tzv. Singapurskim područjima ulaganja i zaštite okoliša

Carinske stope u razvijenim zemljama za uvoz industrijskih proizvoda iz zemalja u razvoju

	<i>Sirovine</i>	<i>Poluproizvodi</i>	<i>Gotovi proizvodi</i>
<i>Prije Urugvajске runde</i>	2,1	5,4	9,1
<i>Poslije Urugvajске runde</i>	0,8	2,8	6,2

*Izvor:***(1994), The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiation, Market Access for Goods and Services, str.11*

Utjecaj smanjivanja carina kroz Tokijsku rundu pregovora na zaposlenost pojedinih sektora u SAD-u

Sektor	Promjena broja zaposlenih zbog			Promjena u %*
	Izvoz	Uvoz	Neto efekt	
Uredski strojevi	9.572	-2.354	7.227	2,25
Elektro strojevi	11.793	-3.393	8.400	1,96
Avionski dijelovi	10.158	-5.077	5.081	0,94
Električni strojevi	3.552	-1.609	1.943	0,43
Papirni proizvodi	2.566	-1.086	1.480	0,31
Kemijski proizvodi	2.762	-1.899	863	0,28
Metaloprerađ. strojevi	2.920	-2.369	551	0,16
Razni metalni proizvodi	2.151	-2.664	-513	-0,10
Primarno željezo i čelici	3.514	-4.585	-1.071	-0,12
Gum. i plast. proizvodi	1.781	-2.932	-1.151	-0,17
Drveni proizvodi	1.378	-2.973	-1.595	-0,27
Odjeća	698	-8.737	-8.039	-0,56

* Neto promjena zaposlenosti u odnosu na ukupni broj zaposlenih u sektoru

Izvor:***(1980) *Trade and Employment Effects of Tariff Reductions Agreed to in MTN*, U.S. Department of Labor, Bureau of International Labor Affairs, Tables c.2.and c.3.

Struktura carinskog opterećenja prije i poslije Urugvajске runde za industrijske proizvode

Carinske stope	Udio u ukupnom uvozu	
	Prije UR	Poslije UR
Razvijene zemlje		
Ukupno	100	100
Slobodan uvoz	20	44
0,1-5,0%	41	31
5,1-10,0%	24	15
preko 10,1%	15	10
Zemlje u razvoju		
Ukupno	100	100
0%	39	42
0,1-5,0%	6	5
5,1-10,0%	8	10
preko 10,1%	47	43
Tranzicijske zemlje		
Ukupno	100	100
0%	13	16
0,1-5,0%	27	38
5,1-10,0%	27	35
preko 10,1%	33	11

Izvor:***(1994), *The Results of the Uruguay Round of Multilateral*

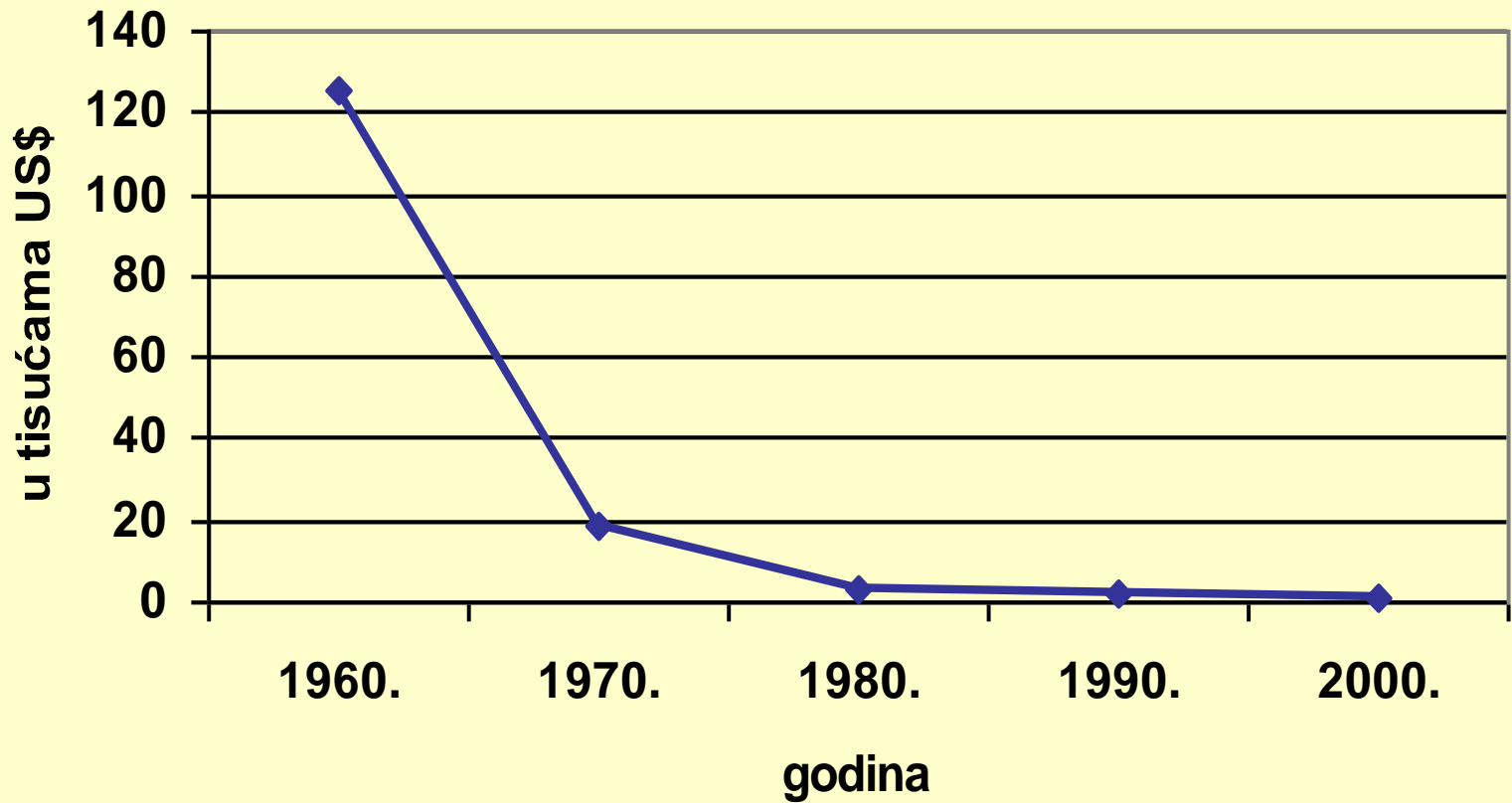
Trade Negotiation: Market Access for Goods and Services, GATT, Geneve, str.11.

Smanjenje carina industrijskih proizvoda u Urugvajskoj rundi

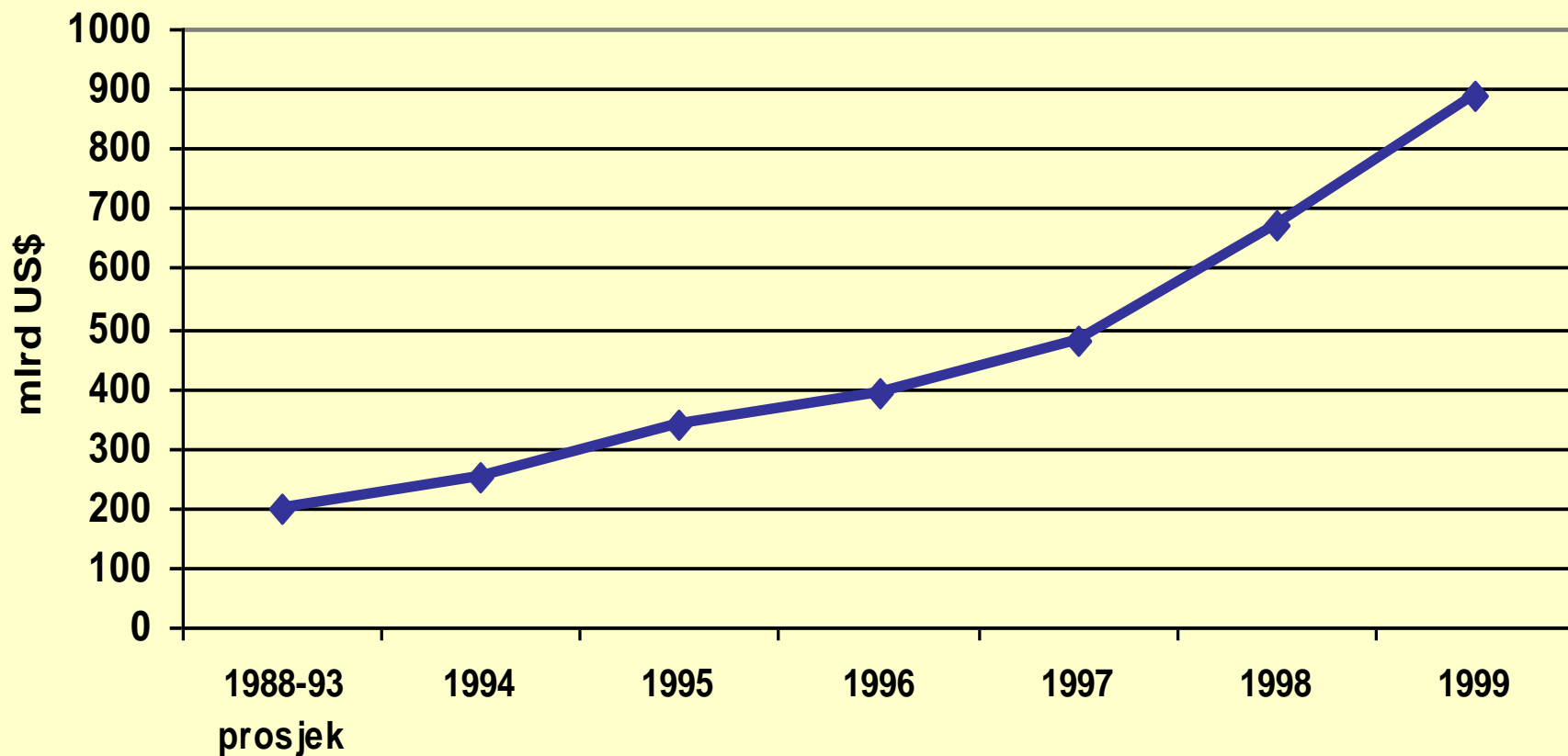
Zemlja	Prosječna carinska stopa (u%)		postotak smanjenja
	prije UR	poslije UR	
Razvijene zemlje	6,3	3,9	38
Europska unija	5,7	3,6	37
Japan	3,9	1,7	56
SAD	4,6	3	34
Zemlje u razvoju	15,3	12,3	20

Izvor: Schot, J.J. (1994), The Uruguay Round: An Assessment, Institute for International Economics, Washington, D.C. Table 7.

Cijene kompjutera u tisućama US\$

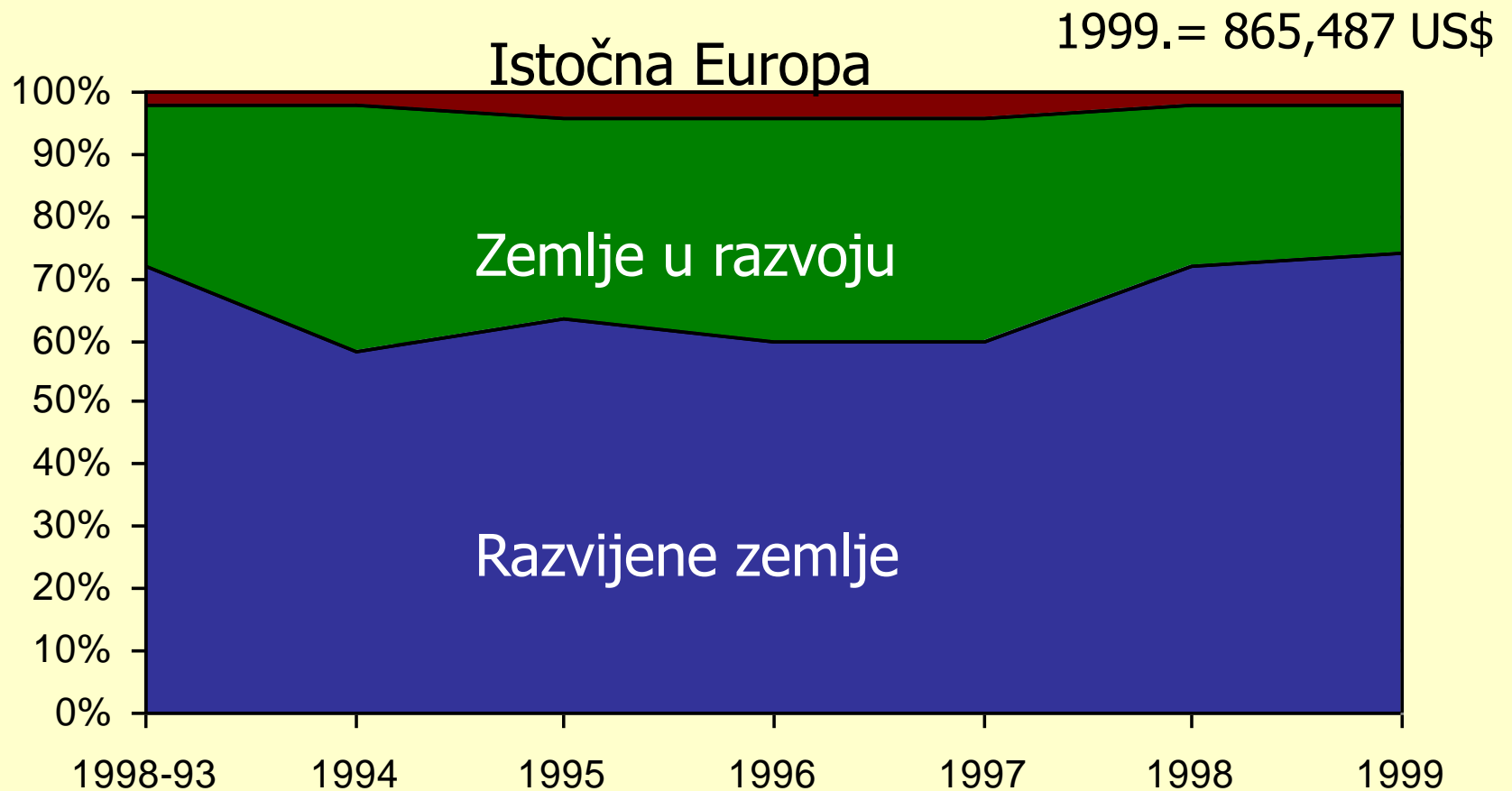

Direktne strane investicije priljev u milijardama US\$

Izvor: UNCTAD (2000)

Direktne strane investicije priljev u mlrd US\$

Distribution of FDI inflows to developing countries,
total for 1990s (in per cent)

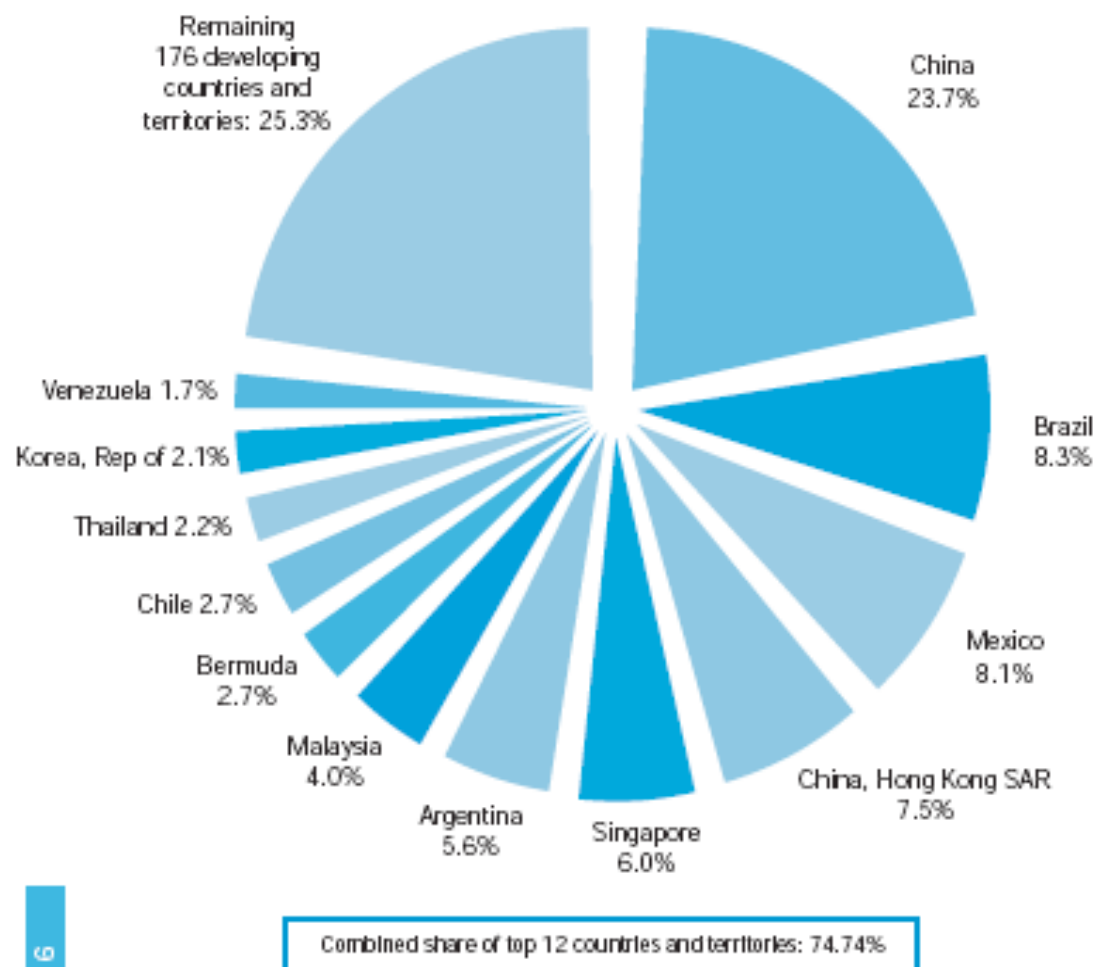

Figure 6

Source: UNCTAD, *Handbook of Statistics 2002* (on CD-ROM).

National regulatory changes towards FDI, 1991-2000

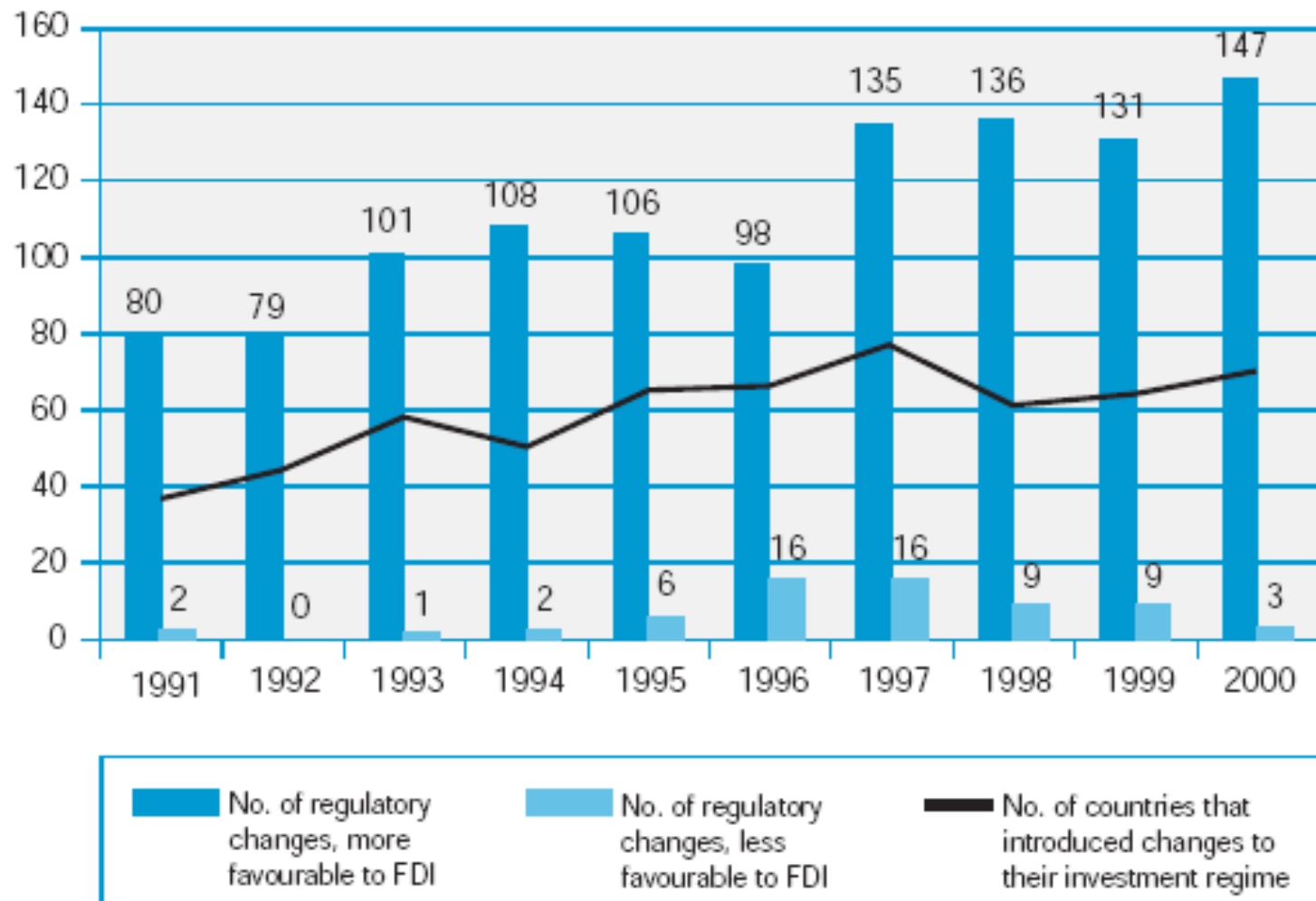
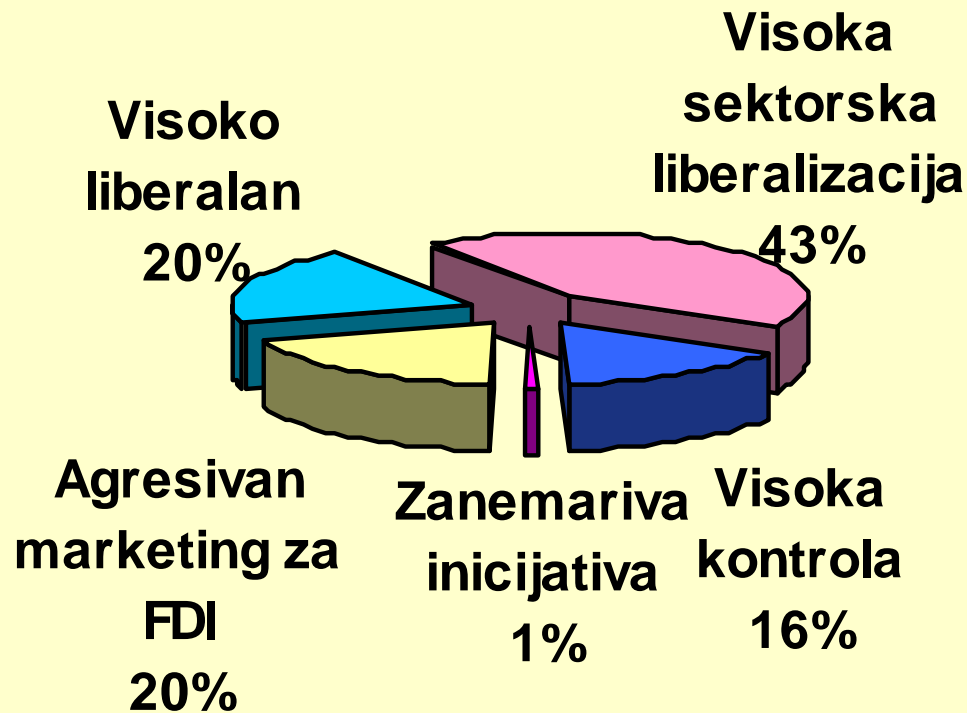

Figure 5

Source: UNCTAD, *World Investment Report 2001*.

Direktne strane investicije

Liberalizacija kapitalnog računa

Ukupno 140 zemalja

Izvor: UNCTAD

Inflows of Foreign Direct Investment, developing countries 1985-2002 (in US\$ billions)

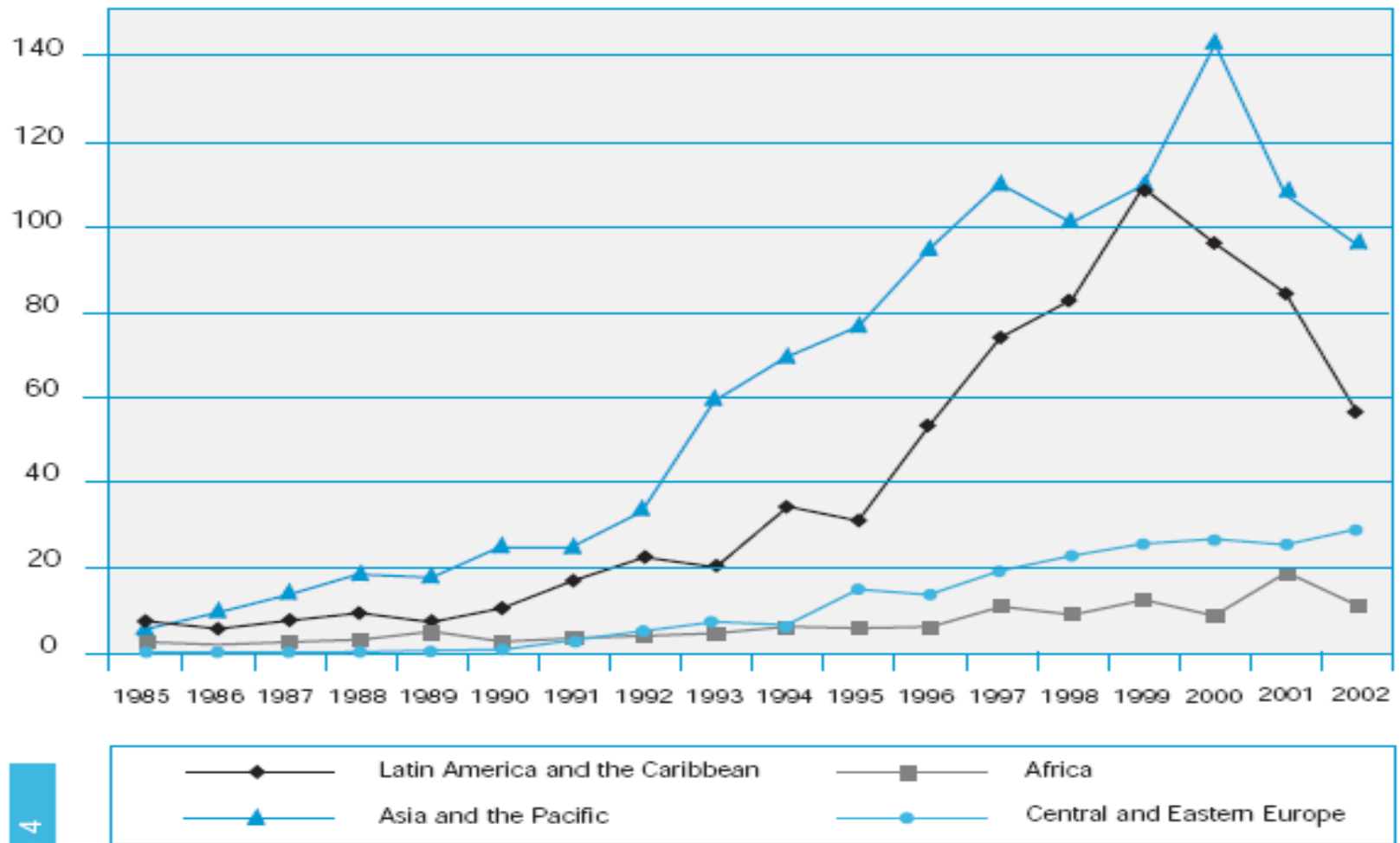

Figure 4

Sources: UNCTAD, *Handbook of Statistics 2002* (on CD-ROM) and UNCTAD, *World Investment Report 2003*.

Efekti globalizacije

- **1. Može se proizvoditi i prodavati po cijeloj zemaljskoj kugli**
- **2. Izjednačavanje cijena trgovačkih roba i usluga?**
- **3. Izjednačavanje cijena proizvodnih faktora?**
 - - RADA ?
 - - KAPITALA !?

RAZDOBLJA GLOBALIZACIJE

SVIJET	1850-1913	1950-2007	1950-73	1974-2007
STANOVNIŠTVO RAST	0,8	1,7	1,9	1,6
BDP (realni) rast	2,1	3,8	5,1	2,9
BDP Per capita	1,3	2,0	3,1	1,2
Svjetska trgovina	3,8	6,2	8,2	5,0

World GDP per capita growth, 1961-2003 (annual change in per cent)

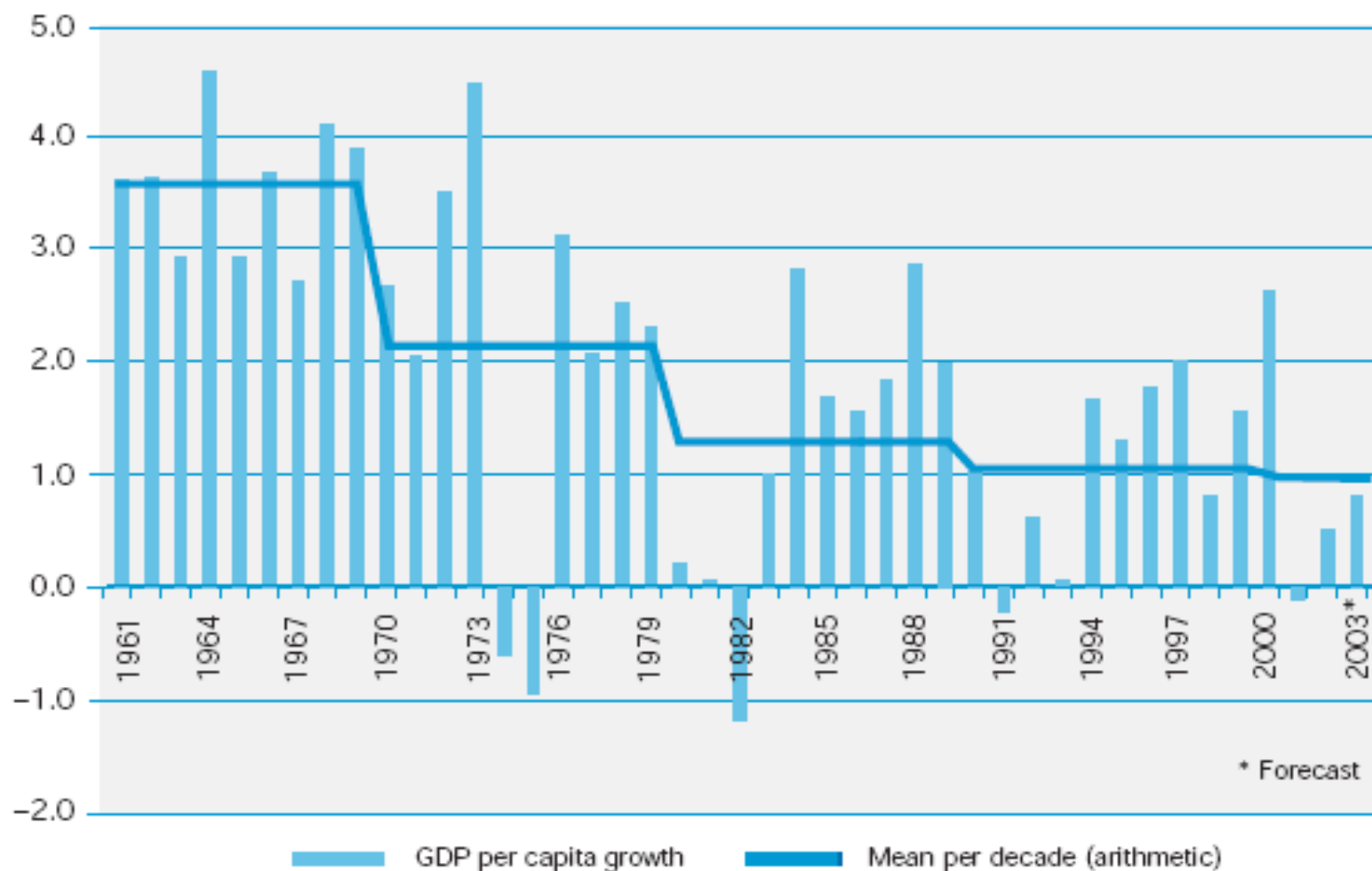

Figure 10

Sources: World Bank, *World Development Indicators 2003* (online version) and World Bank, *Global Economic Prospects 2004*.

GDP per capita in the poorest and the richest countries, 1960-62 and 2000-02 (in constant 1995 US\$, simple averages)

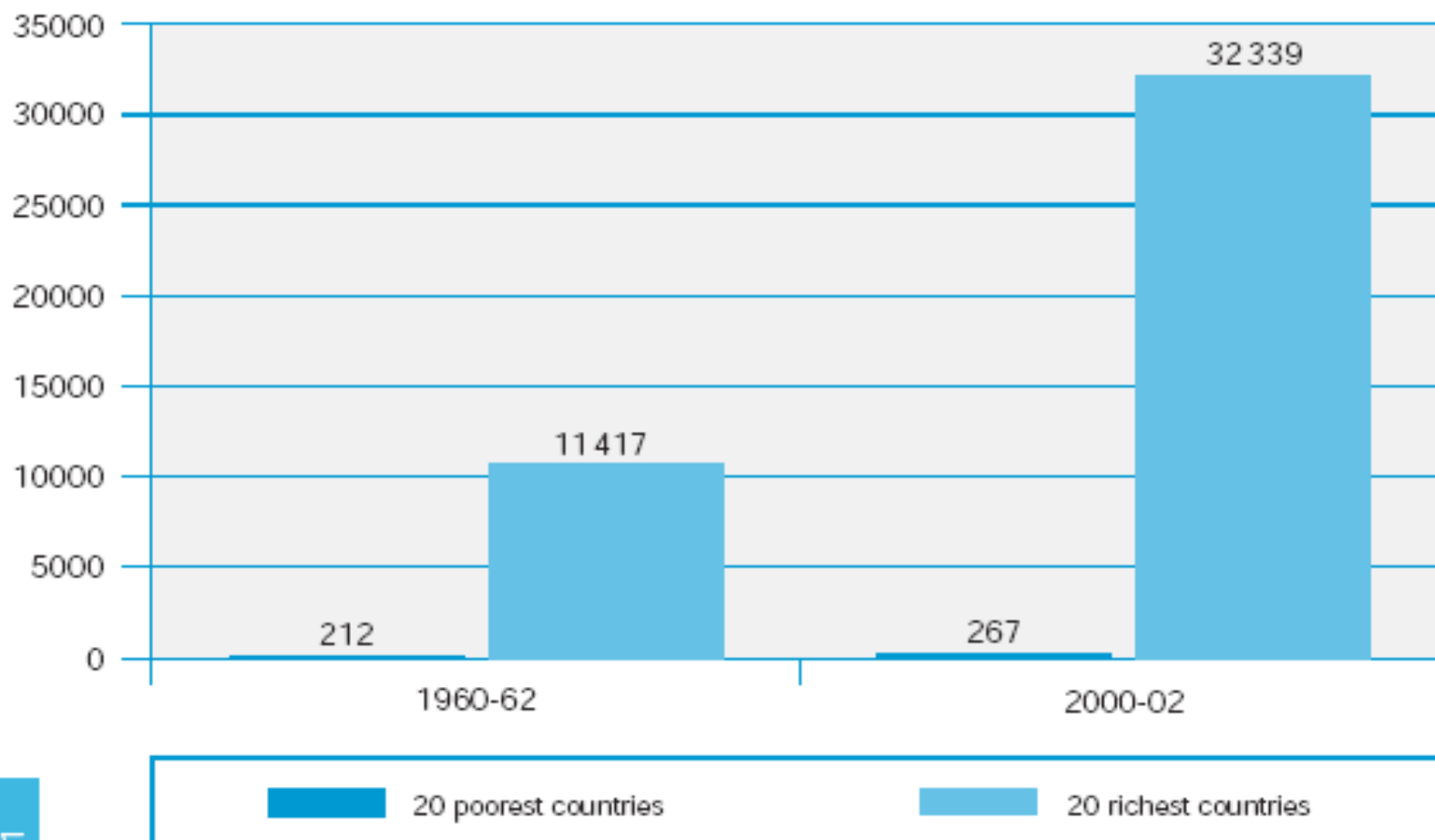
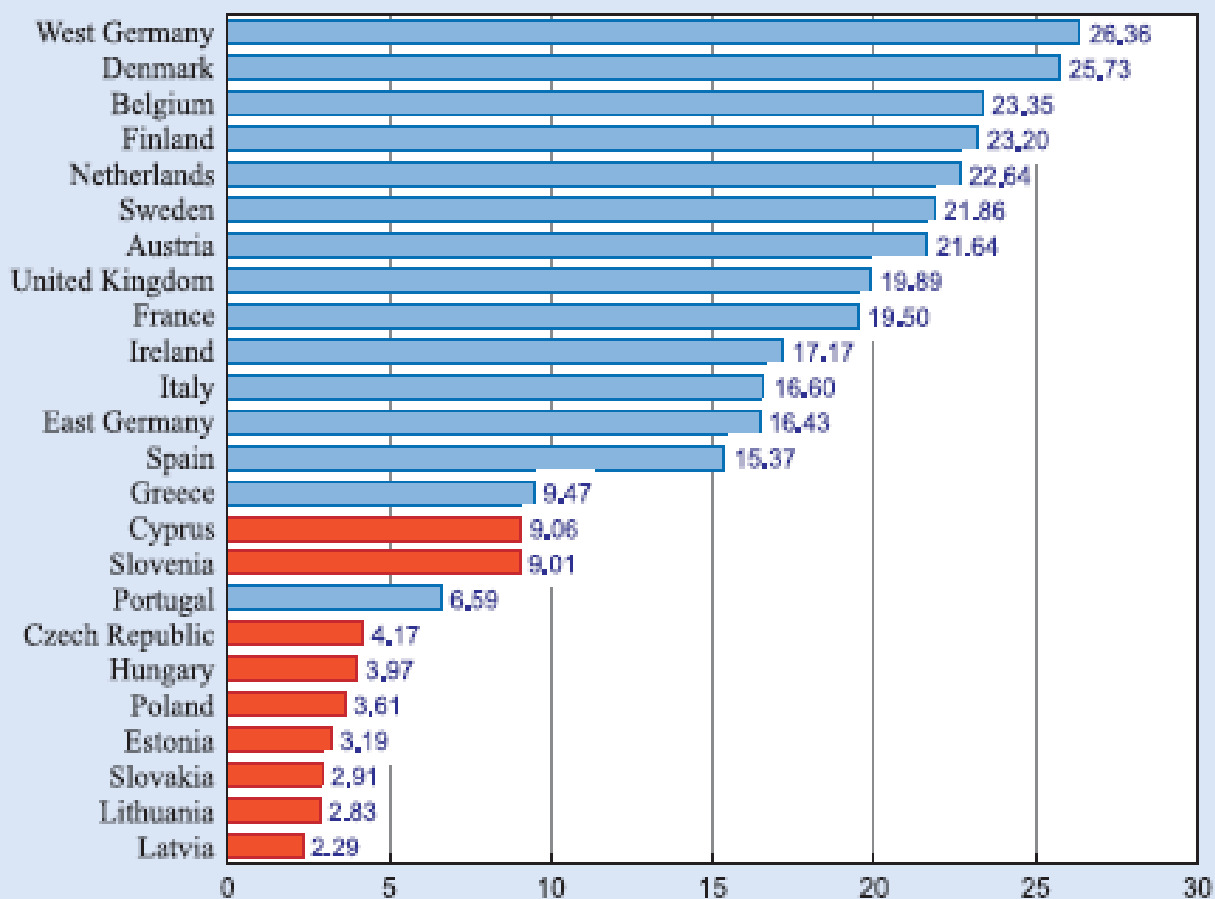

Figure 11

Source: Based on a sample of 94 countries and territories with continuous time-series data from 1960 to 2002, as available from World Bank *World Development Indicators 2003* (online version).

HOURLY LABOUR COST IN EUROPE, 2002

Sources: Cologne Institute for Business Research: Deutschland in Zahlen 2004, Table 12.13;
East Germany: Ifo Institute calculations.

Troškovi rada u automobilskoj industriji

	Troškovi rada EUR/h	Prednosti nižih troškova rada u %
Njemačka (zapadna)	28,5	0
Njemačka (istočna)	16,5	13,0
Poljska	5,4	21,3
Mađarska	4,7	21,9
Češka	4,2	22,3
Slovačka	3,3	23,1

Pretpostavka: trošak rada=25% ukupnih troškova proizvodnje

Izvor: Center for Automotive Research

Average company tax rates in the EU and OECD, 1996-2003 (in per cent)

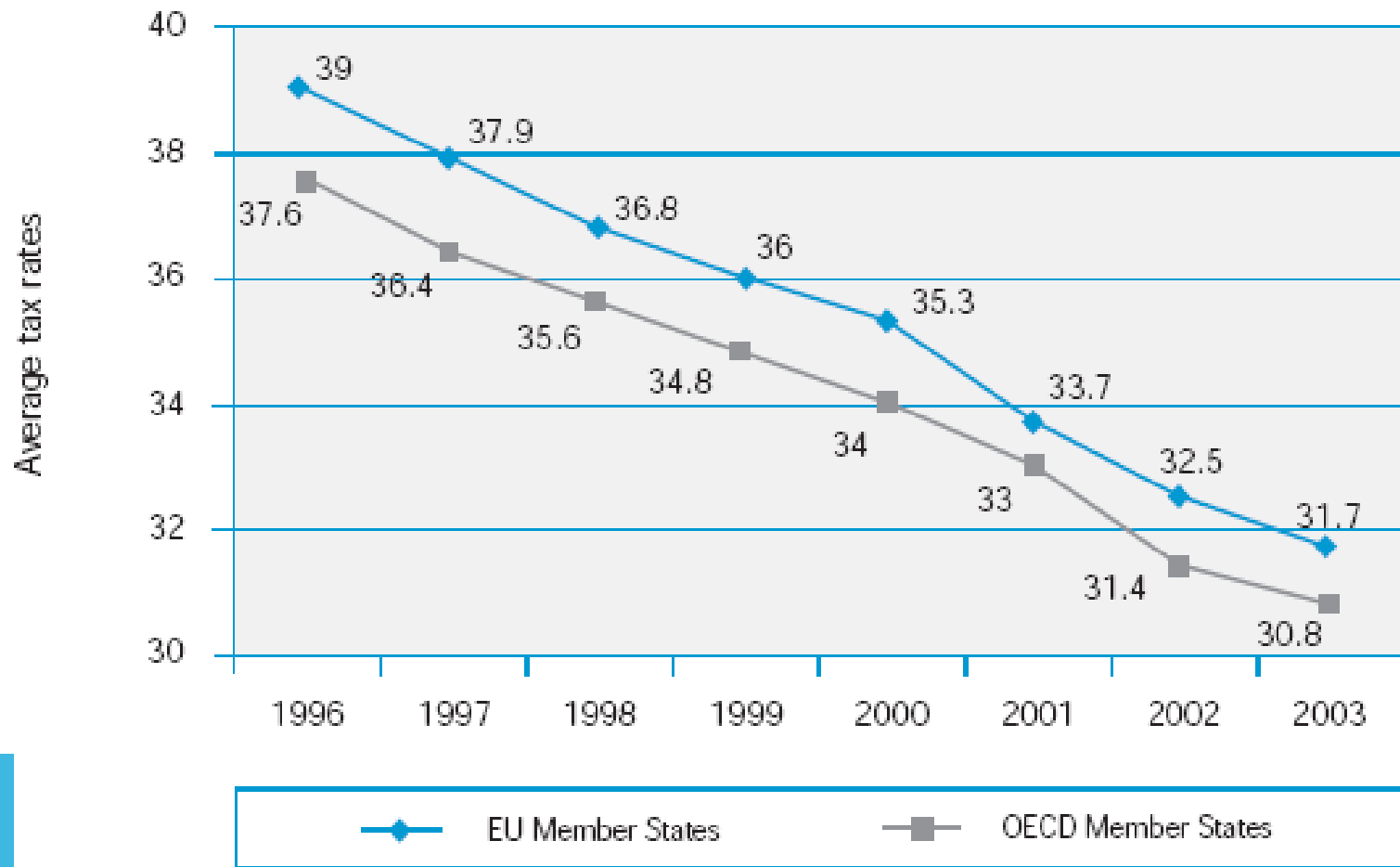

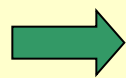
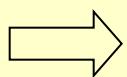
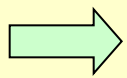

Figure 12

Source: Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG), *Corporate Tax Rate Survey 2003*.

Konačni cilj globalizacije...

...je pretvaranje cijele zemaljske kugle u jedinstveni ekonomski prostor

MEĐUNARODNI MARKETING		GLOBALNI MARKETING
MEĐUNARODNE FINANCIJE		GLOBALNE FINANCIJE
MEĐUNARODNA EKONOMIJA		GLOBALNA EKONOMIJA
MEĐUNARODNA POLITIKA		GLOBALNA POLITIKA

Efekti globalizacije (+)

- **Globalno optimaliziranje proizvodnje**
- **Ekonomija obujma**
- **Povećanje BDP (GDP) svijeta – korist globalizacije**

Efekti globalizacije (-)

- **Koristi od globalizacije prisvaja nekolicina**
- **Troškove globalizacije snosi većina**
- **Izvor antiglobalizacijskog pokreta**

Nedostatak globalizacije !

Nepostojanje globalnih institucija

- ❖ **Globalno Ministarstvo financija**
- ❖ **Globalno Ministarstvo gospodarstva**
- ❖ **Globalno Ministarstvo poljoprivrede**
- ❖ **Globalno Ministarstvo zaštite okoliša**
- ❖ **Globalno Ministarstvo zdravstva**
- ❖ **Globalno Ministarstvo soc. skrbi.**
- ❖ **.....**

Izazovi globalizacije ?

Čovjek u fokusu ?

- ljudska prava
- kulturni identitet
- pristojan posao
- ovlasti lokalne zajednice (uprave)

Izazovi globalizacije ?

Demokracija i efikasnost države

Vlada mora imati sposobnost upravljati integracijskim procesima države u globalnu ekonomiju, istodobno stvarajući uvjete za socijalnu i ekonomsku sigurnost

Izazovi globalizacije ?

Održivi razvitak

- Ekonomski rast
- Socijalna osjetljivost
- Zaštita prirode na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou

Izazovi globalizacije ?

Efikasno i pravično tržište

- Globalne institucije koje će korigirati loše strane tržišta

Fer pravila

- Pravila globalne ekonomije moraju uvažavati specifičnosti, mogućnosti i razvojne potrebe svake zemalja

Izazovi globalizacije ?

Globalna solidarnost

Odgovornost za pomoć ljudima, narodima i zemljama koji isključeni iz globalizacijskih procesa ili trpe štete od globalizacije

STANOVNIŠTVO SVIJETA

World Population (milion)	1.	1000.	1600.	1820.	1950.	2011.
Francuska	5,0	6,5	18,5	31,3	41,8	65,8
Njemačka	3,0	3,5	16,0	24,9	68,4	81,8
Zapadna Europa	24,7	25,4	73,8	133,0	304,9	412,8
Istočna Europa	4,8	6,5	17,0	36,5	87,6	180,2
Bivši SSSR	3,9	7,1	20,7	54,8	179,6	286,2
SAD	0,7	1,3	1,5	10,0	152,2	316,9
Latinska Amerika	5,6	11,4	8,6	21,7	165,9	396,4
Japan	3,0	7,5	18,5	31,0	83,8	126,5
Kina	59,6	59,0	160,0	381,0	546,8	1.347,6
Azija (izuzev Japana)	171,2	175,4	360,0	679,4	1.298,6	3.994,1
Afrika	16,5	32,3	55,3	74,2	227,3	1.045,1
Svijet	230,8	267,6	556,1	1.041,8	2.525,3	6.974,0

Izvor: Maddison (2011): The World Economy

STANOVNIŠTVO SVIJETA

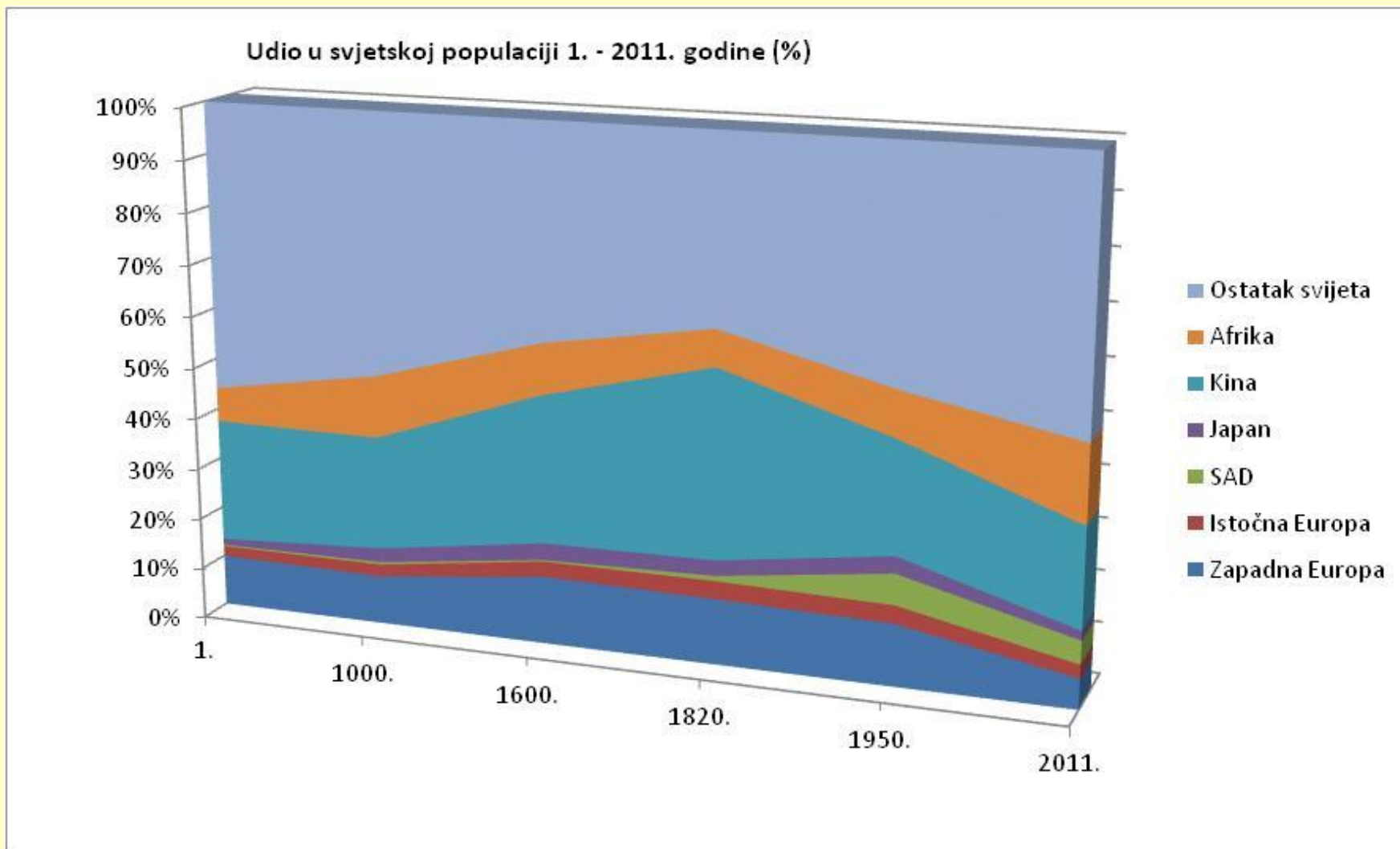
1. - 1000. godine (%)

Share of World Population (% of world total)	1.	1000.	1600.	1820.	1950.	2011.
Francuska	2,2	2,4	3,3	3,0	1,7	0,9
Njemačka	1,3	1,3	2,9	2,4	2,7	1,2
Zapadna Europa	10,7	9,5	13,3	12,8	12,1	5,9
Istočna Europa	2,1	2,4	3,0	3,5	3,5	2,6
Bivši SSSR	1,7	2,7	3,7	5,3	7,1	4,1
SAD	0,3	0,5	0,3	1,0	6,0	4,5
Latinska Amerika	2,4	4,3	1,5	2,1	6,6	5,7
Japan	1,3	2,8	3,3	3,0	3,3	1,8
Kina	25,8	22,1	28,8	36,6	21,7	19,3
Azija (izuzev Japana)	74,2	65,6	64,7	65,2	51,4	57,3
Afrika	7,1	12,1	9,9	7,1	9,0	15,0
Svijet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Maddison (2011): The World Economy

DEMOGRAFSKA STRUKTURA SVIJETA

1. – 2011. godine (%)

Izvor: Maddison (2011): The World Economy

SVJETSKI BDP

1. – 2010. (milion \$)

World GDP (milion \$)	1.	1000.	1600.	1820.	1950.	2010.
Francuska			15.559	35.468	220.492	2.584.865
Njemačka			12.656	26.819	265.354	3.310.847
Zapadna Europa	11.115	10.165	65.640	160.145	11.396.188	16.080.000
Istočna Europa	1.900	2.600	9.289	24.906	185.023	1.179.000
Bivši SSSR	1.560	2.840	11.426	37.678	510.243	1.733.000
SAD			600	12.548	1.455.916	14.762.176
Latinska Amerika	2.240	4.560	3.763	15.024	415.907	3.613.018
Japan	1.200	3.188	9.620	20.739	160.966	5.499.381
Kina	26.820	26.550	96.000	228.600	239.903	5.871.798
Azija (izuzev Japana)	77.040	78.930	206.975	392.194	822.771	13.786.742
Afrika	7.096	13.720	23.349	31.161	203.131	1.580.838
Svijet	102.619	116.787	330.982	695.346	5.329.719	63.150.553

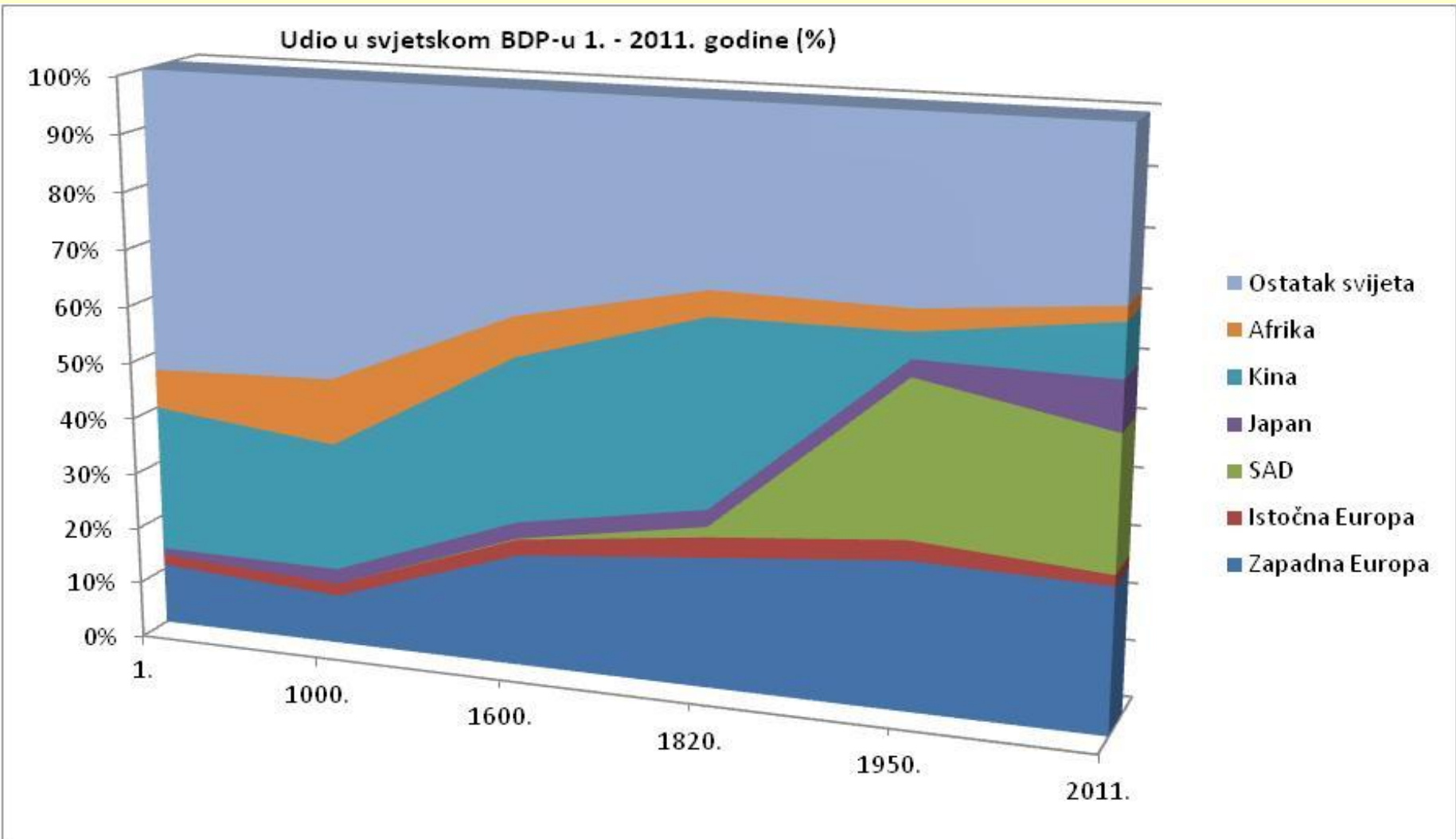
Izvor: Maddison (2011): The World Economy

BDP / po stanovniku

	1.	1000.	1600.	1820.	1950.	2001.
World per Capita GDP (\$)	1.	1000.	1600.	1820.	1950.	2001.
Francuska	-	-	841	1135	5271	21092
Njemačka	-	-	791	1077	3881	18677
Zapadna Europa	450	400	890	1204	4579	19256
Istočna Europa	400	400	548	683	2111	6027
Bivši SSSR	400	400	552	688	2841	4626
SAD			400	1257	9561	27948
Latinska Amerika	400	400	438	692	2506	5811
Japan	400	425	520	669	1921	20683
Kina	450	450	600	600	439	3583
Azija (izuzev Japana)	450	450	575	577	634	3256
Afrika	430	425	422	420	894	1489
Svijet	445	436	595	667	2111	6049

Izvor: Maddison (2011): The World Economy

STRUKTURA SVJETSKOG BDP-u 1. – 2011. godine (%)

Izvor: Maddison (2011): The World Economy

Zaključak ?

